

Open your mind. LUT.
Lappeenranta University of Technology

Lappeenrannan teknillinen yliopisto

Kauppakorkeakoulu

Talousjohtaminen

Siirtohinnoitteluoikaisut oikeuskäytännön perusteella

Transfer Pricing Adjustments in Finnish Case Law

26.4.2016

Juuso Kylliäinen 0421459

Ohjaaja: Helena Sjögrén

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Juuso Kylliäinen

Tutkielman nimi: Siirtohinnoitteluoikaisu oikeuskäytännön perusteella

Akateeminen yksikkö: LUT School of Business and Management

Koulutusohjelma: talousjohtaminen

Ohjaaja: Helena Sjögrén

Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena on tutustua konsernien sisäisten liiketoimien hinnoitteluun eli siirtohinnoitteluun Suomen oikeuskäytännön perusteella. Tutkimuksessa tutustutaan kolmeen korkeimman hallinto-oikeuden siirtohinnoittelua koskevaan ratkaisuun ja selvitetään näiden kautta niitä tekijöitä, jotka johtavat siirtohintojen jälkikäteiseen oikaisuun. Tutkimuksessa tutkitaan myös siirtohinnoitteluoikaisujen taustalla vaikuttavia yhteisiä tekijöitä ja siirtohinnoitteluun liittyviä tulkinnallisia erimielisyyksiä veronsaajan ja veronmaksajan välillä.

Tutkimuksessa analysoidaan korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja laadullisen tutkimuksen menetelmin mahdollisimman moninaisesti ja yksityiskohtaisesti. Tutkimuksessa korostuu myös lainopillinen näkökulma, sillä työn teoreettinen viitekehys rakentuu vahvasti lainsäädännön ympärille. Siirtohinnoitteluun liittyvän sääntelyn osalta merkittävässä asemassa ovat verotusmenettelystä annetun lain (VML) 31 §:n ohella Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n siirtohinnoitteluohjeet.

Tutkimustulosten perusteella siirtohinnoitteluoikaisujen taustalta nousivat esiin markkinaehtoisien hinnan määrittämiseen liittyneet tulkinnanvaraisuudet. Selkeiden vertailuhintojen puuttuminen sekä OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden asemaa ja tulkintaa koskeneet epäselvyydet vaikuttivat siirtohinnoitteluoikaisuista päätettäessä. Verotarkastusten merkitys siirtohinnoitteluoikaisuun johtavana tekijänä nousi myös esille. Laajakantoisten johtopäätösten tekeminen on kuitenkin hankalaa, sillä siirtohinnoittelussa tapauskohtaiset olosuhteet ovat huomattavassa asemassa.

ABSTRACT

Author: Juuso Kylliäinen

Title: Transfer Pricing Adjustments in Finnish Case Law

Faculty: LUT School of Business and Management

Degree Program: Financial Management

Supervisor: Helena Sjögrén

The purpose of this Bachelor thesis is to analyze intra-firm transactions, i.e. transfer pricing, based on the case law. The study is aimed to introduce three cases in the Supreme Administrative Court of Finland, and to explain the factors that cause the transfer pricing adjustment. The study also seeks the common factors of the cases and differences in interpretation between the tax authority and the taxpayer.

The study is aimed to analyze the decisions of the Supreme Administrative Court by using qualitative research methods. The study also highlights a juridical point of view, because theoretical framework is strongly built around the legislation. Regulation on the transfer pricing adjustment is based on the article 31 of the Act on Assessment Procedure (VML), and OECD Transfer Pricing Guidelines provide guidance to the application of transfer pricing principles.

The results of this study indicated that the determination of arm's length price is ambiguous. The lack of comparable situations and the uncertainties of the position of the OECD Transfers Pricing Guidelines were also found as the factors in the cases. Importance of tax audits emerged as well. However, far-reaching conclusions are difficult to make because case-by-case circumstances have a significant role in the transfer pricing.

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	1
1.1 Taustaa	1
1.2 Tavoitteet ja tutkimusongelmat	2
1.3 Teoreettinen viitekehys ja rajaukset	3
1.4 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen rakenne	4
2 Siirtohinnoittelun sääntely	6
2.1 Siirtohinnoittelusta yleisesti.....	6
2.1.1 Markkinaehtoperiaate.....	8
2.1.2 Siirtohintojen määrittäminen.....	10
2.2 Suomen lainsäädäntö	12
2.3 OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden asema	16
2.4 Muu sääntely	18
3 Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja.....	20
3.1 Tutkimusmetodologia ja tutkimusaineisto	20
3.2 KHO 2013:36	21
3.3 KHO 2014:33	24
3.4 KHO 2014:119	28
3.5 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen.....	30
4 Yhteenveto ja johtopäätökset	34
Lähdeluettelo	37

1 Johdanto

1.1 Taustaa

Konsernin sisäisten liiketoimien hinnoittelu eli siirtohinnoittelu on kansainvälisesti yhä enemmässä määrin keskustelua herättävä aihe. Siirtohinnoittelun merkitys on korostunut erityisesti kansainvälisen verotuksen näkökulmasta. Siirtohinnoittelu on yksi keinoista, joilla monikansalliset yhtiöt pyrkivät toteuttamaan verosuunnitteluaan. Siirtohinnoittelua koskevan verosuunnittelun osalta kysymys on siitä, että yrityksille voi syntyä houkutus siirtää sisäisten liiketoimien hinnoittelun avulla verotettavia tuloja maihin, joissa yritysveroaste on matalampi. Tähän on pyritty puuttumaan konsernien sisäisiin transaktioihin liittyvillä siirtohinnoittelusäännöksillä.

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n arvioiden perusteella yli 70 prosenttia valtioiden rajat ylittävästä maailmankaupasta tapahtuu monikansallisten konsernien sisäisten liiketoimien muodossa (Waal 2012). Siirtohinnoittelulla on täten merkittävä vaikutus siihen, miten verotettava tulo jakautuu eri valtioille. Koska markkinavoimat eivät vaikuta siirtohinnoittelutilanteissa liiketoimien sisältöön ja ehtoihin samalla tavalla kuin riippumattomien yhtiöiden välisissä liiketoimissa, voi verotettavaa tuloa kertyä kaupan osapuolille eri tavalla kuin jos kyseessä olisivat toisistaan riippumattomat osapuolet. Siirtohinnoittelun seurauksena monet valtiot voivat menettää merkittävän määrän verotuloja. (Myrsky 2013)

Suomen lainsäädännössä siirtohinnoitteluvoikaisuista säännellään verotusmenettelystä annetun lain (VML, 1558/1995) 31 §:ssä. Säännös on tullut voimaan verovuoden 2007 alusta alkaen ja se korvasi aiemman kansainvälistä peiteltyä voitonsiirtoa koskeneen VML 31 §:n. (Karjalainen & Raunio 2007, 24) Hallituksen esityksessä eduskunnalle tuloverotuksen siirtohinnoittelua koskevaksi lainsäädännöksi (HE 107/2006 vp) todetaan, että uuden VML 31 §:n 1 momentti vastaa pitkälti aiemmin sovellettua VML 31 §:ää. Siirtohinnoitteluun liittyvää oikeuskäytäntöä on kertynyt melko vähän aiempaa kansainvälistä peiteltyä voitonsiirtoa koskeneen pykälän soveltamisen ajalta. Tapaukset ovat liittyneet usein näyttökysymyksiin, eikä niiden pohjalta ole voitu tehdä laajakantoisia yleisiä

päätelmiä. (HE 107/2006 vp) Oikeuskäytäntöä ei ole paljoa myöskään uuden VML 31 §:n soveltamisen ajalta (Kuosmanen 2014).

Verohallinnon linja siirtohinnoitteluoikaisupäätöksissä on herättänyt viime vuosina keskustelua oikeustieteilijöiden keskuudessa. Muun muassa Juusela (2014) ja Helminen (2014) ovat esittäneet kritiikkiä siitä, että Verohallinto on laajentanut tekemissään jälkiverotuspäätöksissä voimassa olevan oikeuden soveltamisalaa. Vaikka siirtohinnoitteluoikaisuihin ei siis liity vielä merkittävää määrää oikeuskäytäntöä, on korkeimmassa hallinto-oikeudessa (KHO) käsitelty kuitenkin joitain siirtohinnoitteluoikaisuihin liittyviä tapauksia. Tässä kandidaatintutkielmassa on tavoitteena tutustua tarkemmin kolmeen uusimpaan julkaistuun KHO:n ratkaisuun ja etsiä niiden taustalla vaikuttavia tekijöitä. KHO:n ratkaisusta yksi perustuu uuden VML 31 §:n soveltamiseen ja kaksi muuta aiempaan VML 31 §:ään. Pykälät vastaavat sisällöltään pitkälti toisiaan, joten tapaukset ovat vertailukelpoisia tutkimuksen tavoitteet huomioiden.

Siirtohinnoittelu valikoitui tutkimuksen aiheeksi, sillä se on noussut viimeisten vuosien aikana yhä merkittävämmäksi kansainväliseksi aihealueeksi. Sen lisäksi, että siirtohinnoittelu vaikuttaa kansainvälisesti toimivien konsernien jokapäiväiseen toimintaan, on sillä myös kansantalouden kannalta iso merkitys. Tässä siirtohinnoittelun merkitys on korostunut erityisesti kansainvälisen verotuksen näkökulmasta. Verosuunnitteluun liittyvät kysymykset nousivat entistä enemmän esille niin sanottujen Panama-papereiden vuodettua julkisuuteen huhtikuun alussa vuonna 2016. Huomion arvoista aiheeseen liittyen on myös se, että siirtohinnoitteluoikaisujen tekemiseen voi nähdä liittyvän puutteita oikeusvarmuudessa, sillä VML 31 §:n mukaisen markkinaehtoisin hinnan määrittämiseen sisältyy monia tulkinnallisia kysymyksiä.

1.2 Tavoitteet ja tutkimusongelmat

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia konserniyhtiöiden siirtohinnoittelua käsitteleviä oikeustapauksia. Tutkimuksessa käydään läpi korkeimmassa hallinto-oikeudessa käsiteltyjä siirtohinnoitteluoikaisuihin liittyviä oikeuden ratkaisuja ja

pyritään selvittämään, minkälaisia yhteisiä piirteitä näiden taustalta voisi löytyä. Tutkimuksen tavoitteena ei ole löytää sitä rajapintaa, mikä erottaa sallitun siirtohinnoittelun lainvastaisesta, vaan enemmänkin selvittää siirtohinnoittelu-oikaisuihin, tai niiden välttämiseen, vaikuttavia tekijöitä.

Tutkimus rakentuu yhden pääongelman ympärille. Pääongelman avulla tavoitteena on selvittää:

- *mikä johtaa konsernin siirtohinnoittelupäätöksen jälkikäteiseen oikaisuun.*

Pääongelmaan pyritään löytämään vastauksia kahden alaongelman avulla:

- *mitä yhteisiä piirteitä tutkielmassa käsiteltävien korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisujen taustalta ilmenee*
- *mihin liittyvät veronsaajan ja veronmaksajan väliset tulkintaerimielisyydet siirtohinnoittelutapauksissa.*

1.3 Teoreettinen viitekehys ja rajaukset

Tutkimuksen teoreettinen pohja perustuu Suomen kansallisen lainsäädännön siirtohinnoittelu-oikaisua koskevaan VML 31 §:ään. Myös kansainväliset siirtohinnoittelua koskevat periaatteet on hyvä hahmottaa, sillä niillä on merkittävä vaikutus kansallisia siirtohinnoittelunormeja tulkittaessa. Siirtohinnoittelua koskevaa verosäätelyä on kansallisen lainsäädännön ohella muun muassa OECD:n siirtohinnoitteluohjeet (Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations), valtioiden väliset verosopimukset ja EU-valtioiden solmima arbitraatiosopimus (Karjalainen & Raunio 2007, 17-18). Tutkimuksessa käytetään lisäksi relevanttia aiheeseen läheisesti liittyvää kotimaista sekä kansainvälisistä tieteellistä kirjallisuutta, mikä antaa tukea siirtohinnoittelun teoreettiselle ymmärtämiselle ja tätä kautta myös oikeuden ratkaisujen tulkinnalle.

Siirtohinnoittelua voidaan tarkastella sekä taloudellisesta että vero-oikeudellisesta näkökulmasta. Taloudellisessa näkökulmassa siirtohinnoittelu nähdään välineenä yrityksen sisäisen laskennan tarpeisiin, kun taas verotuksen näkökulmasta katsottuna siirtohinnoittelun avulla varmistetaan, että verotettava tulo kertyy oikeanmääräisenä oikeassa valtiossa. (Isomaa-Myllymäki 2014a) Tässä tutkimuksessa siirtohinnoittelua käsitellään kansainvälisen verotuksen näkökulmasta. Verotuksen osalta keskitytään tuloverotuksessa siirtohinnoittelua määrittäviin säännöksiin. Arvonlisäverotukseen liittyvät siirtohinnoittelukäytänteet on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle. Muutoin verotusta käsitellään niiltä osin kuin se on oleellista tutkimuskysymysten kannalta, mutta työn pääasiallisena tavoitteena on tutustua VML 31 §:ään, joka on siirtohinnoittelu-oikaisuun nimenomaisesti liittyvä säännös.

Tahalliseen veronkiertoon liittyvät kysymyksenasettelut rajataan työn ulkopuolelle. Vaikka veronkierron kysymykset liittyvät osaltaan oleellisesti myös siirtohinnoitteluun, on tässä työssä tavoitteena tutustua enemmänkin veronsaajan ja veronmaksajan välisiin tulkintaerimielisyyksiin siirtohinnoittelua koskevissa asioissa, ei selkeisiin veronkierron määräykset täyttäviin etuyhteisyriyten siirtohinnoitteluratkaisuihin. Tutkimuksen ulkopuolelle on myös rajattu kaksinkertaiseen verotukseen liittyvät kysymykset, jotka saattavat nousta esiin tapauksissa, joissa siirtohinnoittelua on viranomaisten toimesta oikaistu ensin toisessa valtiossa. Erilaisten siirtohinnoittelumenetelmien ja siirtohinnoitteludokumentoinnin tarkempi käsittely on myös jätetty tutkimuksen ulkopuolelle työn rajaamiseksi. Painopiste siirtohinnoittelun ymmärtämisessä on niissä tekijöissä, joilla on vaikutusta käsiteltäviin siirtohinnoittelu-oikaisupäätöksiin. Tärkeimpinä näistä ovat markkinaehtoperiaatteen noudattaminen ja siirtohintojen määrittämiseen liittyvät yleiset kysymykset. Näihin työssä myös tutustutaan hieman tarkemmin.

1.4 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen teoria rakentuu siis vahvasti lainsäädännön ympärille ja tutkimuksessa pyritäänkin systematisoimaan siirtohinnoittelu-oikaisuihin liittyviä tekijöitä. Lainsäädännöllisen viitekehyksen myötä työssä korostuu lainopillinen näkökulma. Norrin

(2006) mukaan lainopin tehtävänä on selvittää ja selittää, miten lakia on sovellettava yksittäistapauksiin. Hän jatkaa, että lainoppi on normatiivista tiedettä, ja se käsittää sovellusalan määrittämisen ja seuraamuksen määräämisen. Tässä tutkimuksessa siirtohinnoittelua lähestytään nimenomaan lainopillisesta näkökulmasta. Empiirisen osion aineistona olevia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja tutkitaan edellä mainittu huomioiden, mutta aineiston tarkempi analysointi suoritetaan kvalitatiivisen analyysin menetelmin. Asetettuihin tutkimuskysymyksiin etsitään vastauksia analysoimalla käsiteltävinä olevia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja kvalitatiiviselle tutkimukselle ominaisten piirteiden kautta mahdollisimman moninaisesti ja yksityiskohtaisesti.

Tutkimus muodostuu neljästä pääluvusta. Tämä ensimmäinen pääluke pyrkii johdattelemaan lukijan sisään tutkimuksen sisältöön ja tavoitteisiin. Toisessa pääluvussa käydään läpi tutkimuksen aihepiirin kannalta oleelliset lainsäädännölliset ja teoreettiset kysymykset. Luvussa tutustutaan ensin siirtohinnoittelun kansainvälisiin periaatteisiin ja sen jälkeen käydään läpi siirtohinnoittelun kansallista ja kansainvälistä sääntelyä. Kolmas pääluke muodostuu tutkimusmetodologiasta ja tutkimusaineiston läpikäymisestä. Luvussa esitellään tutkimuksessa käsiteltävät korkeimman hallinto-oikeuden siirtohinnoittelutapaukset ja niiden perusteella saadut tutkimustulokset. Neljäs pääluke muodostuu yhteenvedosta ja johtopäätöksistä.

2 Siirtohinnoittelun sääntely

2.1 Siirtohinnoittelusta yleisesti

Siirtohinnoittelulla on monenlaisia määritelmiä. Tässä tutkimuksessa siirtohinnoittelua tarkastellaan kansainvälisen verotuksen kontekstissa. Siinä siirtohinnoittelulla tarkoitetaan saman konsernin sisällä tapahtuvien tavaroiden, palveluiden, aineettoman omaisuuden ja rahoitusinstrumenttien transaktioiden hinnoittelua ja arvonmäärittystä (Hunter, Herr & Heyland 2015). Kansainvälisessä vero-oikeudessa siirtohinnoittelun tärkeimpänä tavoitteena on jakaa tulo oikeudenmukaisesti ja reilusti eri maiden verotuksen piiriin (Knuutinen 2014b, 245).

Siirtohinnoittelun merkitys korostuu erityisesti valtioiden rajat ylittävässä liiketoiminnassa. Tämän taustalla vaikuttavat tekijät liittyvät verotuksen tasoeroihin, tuloksen tasaamiseen ja veroseuraamusten eroavaisuuksiin. Verotuksen tasoeroilla tarkoitetaan, että eri valtioiden alueilla yrityksiin kohdistuva verorasitus on erilainen, mikä voi antaa aiheen voiton siirtämiseen korkean verotason maista alemman verotason valtioihin. Tuloksen tasaamisen taustalla on tarkoitus pyrkiä siirtämään voitollisesta yhtiöstä tulosta toisessa maassa toimivaan tappiolliseen yhtiöön. Siirtohinnoittelun avulla voidaan myös pyrkiä välttämään avoimeen voitonsiirtoon liittyviä veroseuraamuksia. (Tikka, Nykänen, Juusela & Viitala 2016) Siirtohinnoittelun mieltäminen pelkäksi verosuunnittelun välineeksi ei kuitenkaan ole mielekäästä. Esimerkiksi Isomaa-Myllymäen (2014a) mukaan siirtohinnoittelulla on osansa myös konsernin sisäisen laskennan tarpeissa ja sillä on merkittävä vaikutus muun muassa tulosityksikköorganisaatioiden integroimisessa. Knuutinen (2014b, 244) mainitsee myös siirtohintojen merkityksen johdon operatiivisen laskentatoimen näkökulmasta. Siinä siirtohintoja tarvitaan yrityksen eri osien ja toimintojen kannattavuuden arviointiin ja sitä kautta myös päätöksentekoa ja toimintojen johtamista varten.

Kansainvälisessä keskustelussa siirtohinnoittelusta on alettu puhumaan yhä enemmän verosuunnittelun välineenä. Taustalla vaikuttavat muun muassa kansainvälisen kaupan nopea kasvu, merkittävien kehittyvien talouksien aukeneminen ja siirtohintojen lisääntynyt vaikutus yritysten kokonaisverorasitukseen. Tähän ovat reagoineet myös veroviranomaiset ympäri maailmaa. Uudet

dokumentointivaatimukset, lisääntynyt tietojenvaihto ja tarkastustoiminnan kehittäminen ovat vain osa keinoista, joilla viranomaiset ovat pyrkineet vastaamaan siirtohinnoittelun tuomiin haasteisiin. (Holtzman & Nagel 2014) Myös Finer (2013) toteaa, että veroviranomaisten kasvanut aktiivisuus siirtohinnoitteluun liittyvissä kysymyksissä ja valtioiden välisen verokilpailun kiihtyminen osoittavat kansainvälisellä verosuunnittelulla olevan kansantaloudellisesti suuri merkitys.

Kansainvälinen yritys muodostuu usein eri valtioiden alueilla toimivista samaan yrityskokonaisuuteen kuuluvista yhtiöstä. Tällaiset yhtiöt ovat muodollisjuridisesti itsenäisiä, mutta ne kuuluvat samaan konserniin, joten niillä on taloudellisesta näkökulmasta katsottuna tietty yhteinen konserni-intressi ja riskiyhteys. Yhteisestä intressistä johtuen koko konsernin menestyminen on kaikkien konserniin kuuluvien yhtiöiden tavoitteena. Yhdenkin konserniyhtiön vaikeudet voivat olla kriittisiä muille konserniyhtiöille tai jopa koko konsernille. Tästä johtuen yhdessä valtiossa toimiva konserniyhtiö saattaa ottaa vastuulleen toisessa valtiossa toimivan konserniyhtiön kustannuksen, johon se ei riippumattomana osapuolena suostuisi. Toisaalta konserni yhtiö voi luopua toisen konserniyhtiön eduksi tulosta, jonka se riippumattomana osapuolena saisi. Tämänkaltaiseen toimintaan saatetaan ryhtyä liiketaloudellisten perusteiden lisäksi myös konsernin ja siihen kuuluvien yhtiöiden verojen minimointitarkoituksessa. (Helminen 2016) Monikansallisten yritysten verottaminen ei olisi käytännössä mahdollista, mikäli yritykset voisivat hinnoitella täysin vapaasti sisäiset liiketoimet. Tällöin ne voisivat siirtää verotettavat tulot maihin, joissa niitä ei veroteta. Tämä korostaa siirtohinnoittelun sääntelyn merkitystä kansainvälisen verotuksen kulmapalana. (Finer 2013)

Siirtohinnoittelun merkitys verotuksen näkökulmasta on siis huomattava. Konsernien sisäisten liiketoimien hinnoittelu allokoiki pitkälti eri valtioiden välisen yritysverotuksen veropohjan (Knuutinen 2015a). Verotuksen näkökulmasta on siten tiedettävä mikä meno ja mikä kulu kuuluu millekin konserniin kuuluvalla yksiköllä ja minkä suuruisena. Tämä on tärkeää, jotta verotettava tulo voidaan määrittää oikein. Kansainvälisten konsernien kohdalla tämä on erityisen tärkeää, sillä tulojen ja menojen oikeanlainen kohdistaminen vaikuttaa konsernin eri yksiköiden sijaintivaltioiden verotulojen määrään. Tämän vuoksi verotuksessa edellytetään, että konserniyhtiöt ja niiden osat noudattavat sisäisissä liiketoimissa sellaisia ehtoja, joita

toisistaan riippumattomat yhtiöt noudattaisivat vastaavanlaisissa liiketoimissa. (Helminen 2008, 201)

Riippumattomien osapuolten välillä markkinavoimat määrittelevät liiketoimien hinnanmuodostumisen. Konserniyhtiön sisäisissä transaktioissa tällaista vapaata hinnanmuodostusta ei tapahdu, minkä vuoksi liiketoimien hinnat on määriteltävä siirtohinnoittelun avulla. Siirtohinnoittelun perusteena on käytettävä markkinaehtoperiaatetta (arm's length principle). Vaatimus markkinaehtoisuudesta sisältyy VML 31 §:ään ja Suomen solmimiin verosopimuksiin. (Äimä 2011) Markkinaehtoperiaate on oleellinen osa myös OECD:n siirtohinnoitteluohjeita, sillä ohjeet rakentuvat kyseisen periaatteen varaan. Markkinaehtoisuuden toteutumisen arvioinnin perusteena ovat siirtohinnoitteluohjeissa olevat siirtohinnoittelumenetelmät. (Karjalainen & Raunio 2007, 39-40)

Markkinaehtoperiaate pohjautuu niin sanotun erillisyhtiöperiaatteen varaan. Sen mukaan kansainväliseen konserniin kuuluvia yhtiöitä käsitellään kutakin erillisenä verovelvollisena, eikä yhdistetyn liiketoiminnan erottamattomina osina. (Raunio & Svernas 2011) Konserniyhtiöiden erillinen verovelvollisuus perustuu olettamukselle, että kukin konserniin kuuluva yhtiö näyttää sille oikeasti kuuluvaa voittoa tai tappiota. Siirtohinnoittelujärjestelmän lähtökohtana on siis, että konserniyhtiöiden sisäisissä hinnoittelutilanteissa noudatetaan markkinaehtoperiaatetta. Konsernin sisäisen hinnoittelun hyväksyttävyyys ei kuitenkaan voi perustua vain näille olettamille, vaan hinnoitteluun tulee puuttua ainoastaan lainsäädännön tuella. (Tikka et al. 2016)

2.1.1 Markkinaehtoperiaate

Markkinaehtoperiaate on määritelty OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklassa ja markkinaehtoperiaatteen soveltamisen pohjaksi on luotu kommentaariteos OECD:n siirtohinnoitteluohjeet. Äimän (2010) mukaan OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklan mukainen markkinaehtoperiaate on implementoitu oikeusnormina lähes jokaisen maan verotusta koskevaan lainsäädäntöön ja valtioiden välisiin verosopimuksiin. Markkinaehtoperiaate on kuitenkin enemmän oikeusperiaate kuin varsinainen oikeussääntö. Tähän syynä on se, että markkinaehtoperiaatteen soveltamistilan-

teissa on vaikea täsmentää sen oikeudellista merkityssisältöä. (Äimä 2010) OECD:n siirtohinnoitteluohjeet ovat merkittävin tulkintaohjeistus markkinaperiaatteen soveltamisessa kansainvälisissä tilanteissa. OECD:n ohjeet keskittyvätkin markkinaehtoperiaatteen sisällön ja siihen liittyvien tulkintakysymysten selvittämiseen. (Raunio 2008)

Markkinaehtoperiaatteella tarkoitetaan, että konserniyhtiöiden on noudatettava sisäisissä liiketoimissa sellaisia ehtoja, joita toisistaan riippumattomat osapuolet noudattaisivat vastaavissa olosuhteissa (Knuutinen 2014b, 248). Markkinaehtoperiaatteen soveltamisessa on kyse siitä, että siirrytään subjektiivisesta tarkastelutavasta osittain objektiiviseen tarkasteluun. Konserniyhtiön tulonhankkimistarkoitusta arvioidaan siltä kannalta, olisiko sille objektiivisesti arvioiden syntynyt jokin tulo tai olisiko se objektiivisesti tarkastellen suostunut kantamaan tietyn kustannuksen. (Helminen 2016)

Markkinaehtoperiaatteen soveltaminen on käytännössä sitä, että verrataan sisäisen liiketoimen ehtoja toisistaan riippumattomien osapuolien välisten liiketoimien ehtoihin. (OECD 2010, 41) Markkinaehtoperiaate voi vaikuttaa sinällään selvältä ja yksinkertaiselta periaatteelta, mutta sen soveltaminen ei sitä käytännössä ole. Käytännön tasolla ongelmat liittyvät muun muassa siihen, että konserniyhtiöt voivat käydä kauppaa tuotteilla, joita ei ole tarjolla avoimilla markkinoilla. Markkinaehtoperiaatteen soveltamisen ongelmat voivat nousta esiin myös esimerkiksi osapuolten toiminnallisen erikoislaatuisuuden vuoksi. Konserniin kuuluvat yhtiöt voivat esimerkiksi järjestää toimintojaan tavalla, josta toisilleen vieraat osapuolet eivät sopisi. Tällainen on usein myös täysin hyväksyttävää verotuksellisesti, sillä konserneilla on yhteinen liikeintressi. Konserniyhtiöiden on liiketaloudellisesti perusteltua toimia yhteiseen lukuun tavalla, josta riippumattomat osapuolet eivät välttämättä sopisi. (Karjalainen & Raunio 2007, 46-47) Vaikka konserneilla on tällainen yhteinen intressi, ei tämä merkitse, että konserniyhtiöt voisivat poiketa markkinaehtoperiaatteesta (Helminen 2016).

Markkinaehtoperiaate ei ole ainut tapa, jolla konserniyhtiöiden verotettava tulo voitaisiin jakaa eri konserniyhtiöille ja eri valtioihin (Auressalmi 2014). Vaihtoehtoinen tapa olisi jakaa koko konsernin globaali tulo kaavamaisesti eri konserniyhtiöiden

tuloksi (Helminen 2016). Euroopan komission ehdotus konsolidoidusta yritysveropohjasta sisältäisi tällaisen kaavamaisen konserniverotusmenetelmän, mutta sen toteutumiseen on suhtauduttu kriittisesti (Finer 2013). Markkinaehtoperiaate on hyväksytty kansainväliseksi periaatteeksi siirtohinnoittelun osalta (HE 107/2006 vp) ja monikansallisten yritysten verotuksen kehitystä on jatkettu kyseisen periaatteen pohjalta (Finer 2013).

2.1.2 Siirtohintojen määrittäminen

Markkinaehtoisen hinnan tarkka määrittäminen ei ole läheskään aina yksiselitteisen selvää. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että ei ole olemassa sellaisia markkinavoimia, joiden perusteella voitaisiin määrittää oikea hinta. Muun muassa tämän vuoksi veroviranomaisten ei tulisi automaattisesti olettaa, että yritykset pyrkivät sisäisissä liiketoimissaan manipuloimaan tuloksiaan. Siirtohinnoittelua ei tulekaan ei tule sekoittaa veron kiertämiseen tai veropetoksiin. (OECD 2010, 31) Markkinaehtoperiaatteesta poikkeavan hinnoittelun taustalla ei ole välttämättä aggressiivinen verosuunnittelu tai verojen kiertämisen tarkoitus. Poikkeava hinnoittelu voi hyvin johtua myös esimerkiksi erilaisista tulkinnoista ja tahattomista virheistä. (Knuutinen 2014b, 252) Laaksonen (2013) toteaa niin ikään, että markkinaehtoperiaatteesta poikkeava hinnoittelu voi johtua monesta syystä vaihdellen tahattomista virheistä epäonnistuneeseen verosuunnitteluun. Hän jatkaa, että verotarkastukset ovat käytännössä ainut keino oikaista suunniteltuun toimintaan perustuva siirtohinnoittelu markkinaehtoiseksi. Verotarkastukset ovat puolestaan raskaita prosesseja, sillä siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittavan tiedon hankkiminen ja analysointi vievät aikaa.

Siirtohinnoittelussa tapausten erityisolosuhteilla on olennainen merkitys (Raunio & Svernas 2011). Markkinaehtoperiaatteen soveltamisen edellytyksenä onkin tapauskohtainen kokonaisharkinta (Finer 2013). OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa todetaankin, että siirtohinnoittelu ei ole mitään eksaktia tiedettä. Aina ei ole mahdollista määrittää yhtä tiettyä oikeaa markkinaehtoista hintaa, vaan se voi hyvinkin vaihdella jollain tietyllä hyväksyttäväksi katsottavalla välillä. Myöskään oikean siirtohinnoittelumenetelmän valinta markkinaehtoisen hinnan määrittämiseksi

ei ole aina yksiselitteisen selvää. Veroviranomaisten tulisi huomioida tämä siirtohinnoittelu-oikaisuja harkittaessa. Viranomaisten ei esimerkiksi tule vaatia verovelvolliselta sellaista tarkkuutta siirtohinnoittelussa, mikä on olosuhteet huomioiden täysin epärealistista. Viranomaisten olisi myös hyvä huomioida verovelvollisen liiketaloudellinen näkemys markkinaehtoperiaatteen soveltamisessa, jotta siirtohinnoittelutarkastukset ovat yhteydessä kaupallisiin realiteetteihin. (OECD 2010, 133-134)

Lähtökohtaisesti siirtohinnat sisältävät liikkumavaran, jota yritykset voivat hyödyntää muun muassa verosuunnittelussaan. Tällaisen liikkumavaran olemassaolo mahdollistaa toisaalta myös veroviranomaisen tekemät aggressiiviset oikaisut käytettyihin siirtohintoihin. Yritysten siirtohinnoitteluratkaisut on mahdollista haastaa esimerkiksi muuttamalla siirtohintojen määrittämisen pohjaksi tehdyn vertailuhaun rajauksia. Tätä kautta korostuu myös siirtohintojen riippuvaisuus saatavilla olevista vertailutiedoista (Finer 2013). Vertailuanalyysi, vertailukelpoisuus ja vertailutietojen käyttö ovat keskeisiä seikkoja, kun arvioidaan markkinaehtoperiaatteen toteutumista. Nämä ovat myös keskeisiä tekijöitä OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin sisältyvässä ohjeistuksessa, jossa käsitellään markkinaehtoperiaatteen soveltamista. (Karjalainen & Raunio 2007, 40) OECD:n ohjeissa todetaan, että verratessa etupiiriyhteydessä tehtyä liiketoimea sellaiseen liiketoimeen, joka tapahtuu kahden itsenäisen yrityksen välillä, on vertailu hyödyllistä vain, mikäli tapausten taloudellisesti relevantit ominaispiirteet ovat riittävän vertailukelpoisia. Jotta vertailukelpoisuuden edellytykset täyttyvät, eivät eroavaisuudet vertailtavissa tapauksissa saa merkittävästi vaikuttaa siirtohinnoittelumenetelmän mukaiseen tekijään, kuten hintaan tai katteeseen. Vertailukelpoisuus täyttyy myös, jos eroavaisuudet voidaan poistaa riittävän tarkkojen oikaisujen kautta. (OECD 2010, 41-42)

Siirtohinnoittelu on tavallista kansainvälisten yritysten toimintaa. Siirtohinnoittelu johtuu välttämättömyydestä hinnoitella konserniyhtiöiden väliset liiketoimet tavalla tai toisella. (Penttilä 2015) OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa määritellyt siirtohinnoittelumenetelmät voidaan luokitella perinteisiin menetelmiin ja uusiin menetelmiin. Perinteiset menetelmät ovat markkinahintavertailumenetelmä, jälleenmyyntihintamenetelmä ja kustannusvoittolisämenetelmä. Uudet menetelmät ovat liiketoiminettomarginaalimenetelmä ja voitonjakamismenetelmä. Käytettävän

menetelmän valinnassa on keskityttävä siihen, mikä menetelmä sopii parhaiten juuri kyseiseen tilanteeseen. Yritykset voivat käyttää myös muita kuin OECD:n ohjeiden tunnistamia siirtohinnoittelumenetelmiä, mikäli ne täyttävät markkinaehtoisuuden vaatimuksen. Muiden menetelmien käyttö ei kuitenkaan ole suositeltavaa, mikäli OECD:n ohjeissa tunnistetut menetelmät ovat sopivampia käsiteltävänä olevaan liiketoimeen. (OECD 2010, 63-106) Suomessa yrityksen tulee siirtohinnoittelu-dokumentoinnissa esittää selvitys siitä, miksi mikäkin menetelmä on valittu. Menetelmän valinnassa on huomioitava ne OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden esittämät seikat, jotka ohjaavat menetelmien soveltamista. (HE 107/2006 vp)

2.2 Suomen lainsäädäntö

Tuloverotuksen osalta Suomen lainsäädännössä siirtohinnoittelusta säännellään VML 14 a-c §:ssä ja VML 31 §:ssä. 14 a-c § koskee siirtohinnoittelun dokumentointia ja 31 § siirtohinnoitteluoikaisua. Nämä uudistetut pykälät ovat tulleet voimaan verovuoden 2007 alusta lähtien. (Karjalainen & Raunio 2007, 24) Tässä tutkimuksessa näistä keskitytään tarkemmin siirtohinnoitteluoikaisua koskevan VML 31 §:n käsittelyyn.

VML (1995/1558) 31 §:n 1 momentin mukaan mikäli verovelvollisen ja häneen etuyhteydessä olevan osapuolen välisissä liiketoimissa on käytetty ehtoja, jotka poikkeavat sellaisista ehdoista, joita olisi käytetty riippumattomien osapuolien välillä, ja verovelvollisen verotettava tulo on tällaisen toiminnan johdosta jäänyt pienemmäksi tai tappio muodostunut suuremmaksi kuin se muutoin olisi ollut, lisätään tuloon se määrä, joka olisi kertynyt ehtojen vastatessa sitä, mitä olisi sovittu riippumattomien osapuolien välisissä liiketoimissa. Hallituksen esityksessä (107/2006 vp) todetaan, että kyseinen momentti vastaa pitkälti aiempaa kansainvälistä voitonsiirtoa koskenutta VML 31 §:ää, joka antoi oikeuden puuttua suomalaisen ja ulkomaalaisen yrityksen markkinaehtoperiaatteesta poikkeaviin liiketoimiin. Uudistuksen myötä pykälää voidaan soveltaa myös kotimaisten yritysten välisiin transaktioihin, joiden hinnoittelussa poiketaan markkinaehtoperiaatteesta.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä (VaVM 22/2006) hallituksen esityksestä tuloverotuksen siirtohinnoittelua koskevaksi lainsäädännöksi selviää, että VML 31 §:n muutoksen taustalla on ollut tarkoituksena lähinnä vain tarkentaa aiempaa säännöstä. Muutoksessa on aiemmin mainitun ohella määritelty yksityiskohtaisemmin se, milloin yritykset ovat etuyhteyssuhteessa. VML (1995/1558) 31 § 2 momentin perusteella yritykset ovat etuyhteyssuhteessa, mikäli liiketoimen osapuolella on toisessa osapuolella määräysvalta tai kolmannella osapuolella on määräysvalta liiketoimen kummassakin osapuolella yksin tai yhdessä lähipiirinsä kanssa. Määräysvallan käsitettä on tarkennuttu momentin alakohdissa. Ensimmäisen alakohdan perusteella osapuolella on määräysvalta liiketoimen toisessa osapuolella, kun se omistaa välittömästi tai välillisesti yli puolet vastapuolen pääomasta. Toisen alakohdan mukaan määräysvalta on olemassa silloin, kun osapuolella on välittömästi tai välillisesti yli puolet vastapuolen kaikkien osuuksien tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Kolmannen alakohdan mukaan määräysvalta on myös silloin, kun osapuoli voi nimittää yli puolet toisen osapuolen hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsenistä tai sen toimielimen jäsenet, jolla on tämä oikeus. Neljännen alakohdan perusteella osapuolella on määräysvalta toisessa osapuolella myös silloin, kun se voi muutoin käyttää määräysvaltaa toisessa osapuolella tai sitä johdetaan yhdessä toisen osapuolen kanssa.

VML (1995/1558) 31 § 3 momentin perusteella siirtohinnoitteluoikaisu voidaan määrätä myös yrityksen ja sen kiinteän toimipaikan välisissä toimituksissa. Hallituksessa esityksessä (107/2006 vp) korostetaan, että tällaisissa tilanteissa markkinaehtoisuutta on noudatettava samalla tavalla kuin toisiinsa etuyhteydessä olevien yritysten kanssa. VML 31 §:llä ei kuitenkaan ole tarkoitus puuttua voittoa tavoittelemattomien yhdistysten hinnoitteluun. Tämän perusteella esimerkiksi osuuskuntien ei edellytetä hinnoittelevan jäseniensä käyttämiä palveluitaan markkinaehtoisesti. Myöskään keskinäisten kiinteistöyhtiöiden perimien vastikkeiden määrän ei edellytetä olevan sellaisia, joista riippumattomat osapuolet olisivat valmiita sopimaan. Tilanne voi kuitenkin olla erilainen niissä tilanteissa, joissa voittoa tavoittelemattomalle yhdistykselle siirretään tuloa markkinaehtoisesta hinnoittelusta poikkeavalla tavalla veronvälttämistarkoituksessa. (HE 107/2006 vp) VML 31 §:ää voidaan soveltaa vain niissä siirtohinnoitteluoikaisuissa, joiden seurauksena verotettavan tulon määrä kasvaa Suomessa (Karjalainen & Raunio 2007, 24).

VML 31 § 1 momentti määrittelee siis markkinaehtoperiaatteen ja antaa veroviranomaisille oikeuden tehdä siirtohinnoitteluokaisu, mikäli sille asetetut edellytykset täyttyvät (Kuosmanen 2014). Oikaisu voidaan tehdä kolmen edellytyksen täytyessä. Ensinnäkin tapauksessa on oltava kyse toistensa kanssa etuyhteydessä olevien osapuolten välisestä liiketoimesta. Tämän lisäksi liiketoimessa käytettyjen ja sovittujen ehtojen on poikettava markkinaehtoperiaatteesta. Viimeisenä vaatimuksena on, että edellä mainittujen ehtojen seurauksena verovelvollisen verotettava tulo on jäänyt pienemmäksi tai tappio muodostunut suuremmaksi kuin mitä se ilman näitä ehtoja olisi ollut. (Helminen 2014)

VML 31 § soveltamisen lähtökohtana on, että käytettyä siirtohintaa verrataan sellaiseen markkinaehtoiseen hintaan, jota riippumattomat osapuolet olisivat noudattaneet vastaavassa liiketoimessa. Markkinaehtoisen hinnan määrittäminen ei ole kuitenkaan useinkaan ongelmattonta, sillä vertailuhintaa ei välttämättä ole saatavilla. (Tikka et al. 2016) Markkinaehtoperiaate on teorian tasolla selvä, mutta sen soveltamiseen sisältyy käytännön tasolla haasteita. Tämä johtuu siitä, että reaali maailmasta löytyy harvoin oppikirjamaisen selkeitä soveltamistilanteita. Selkeät soveltamistilanteet liittyvät lähinnä liiketoimiin, joissa vaihdannan välineenä on hyödyke, jolle on löydettävissä julkisesti noteerattu hinta. (Mäkelä 2014)

Knuutinen (2015b) toteaa, että VML 31 § on lyhyt tekstiltään, avoin muotoilultaan ja tulkinnanvarainen. VML 31 § kertoo siirtohinnoittelusta ja sen oikaisemisesta varsin vähän huomioiden sen, miten suuri merkitys siirtohinnoittelulla on verotuksen saralla. Myös Helmisen (2014) mukaan VML 31 §:n soveltamiseen sisältyy paljon tulkinnanvaraisuutta, sillä se on kirjoitettu lakiin hyvin yleisellä tasolla. Suomessa onkin pitkälti tukeuduttu markkinaehtoperiaatteen tulkinnassa OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin. Tämä johtuu siitä, ettei Suomessa ole olemassa omia siirtohinnoitteluun liittyviä ohjeita. OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin ei voida kuitenkaan luottaa sokeasti. VML 31 §:n tulkinnassa on ensisijaisesti otettava huomioon VML 31 §:n esityöt, kyseisen pykälän asema Suomen verotusjärjestelmän muodostamassa kokonaisuudessa sekä kansallinen verotus- ja oikeuskäytäntö. (Helminen 2014) Siirtohinnoitteluokaisua koskevan verotuspäätöksen on perustuttava kansalliseen säännöksen soveltamiseen. Oikaisupäätös ei voi koskaan perustua vain OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin tai OECD:n malliverosopimuksen

kommentaariin. Verotuspäätös ei voi myöskään perustua Suomen ja toisen valtion solmiman verosopimuksen artikloihin. OECD:n siirtohinnoitteluohjeilla ja malliverosopimuksen kommentaarilla on kuitenkin merkittävä merkitys siirtohinnoittelun tulkintalähteenä. (Isomaa-Myllymäki 2014b)

VML 31 §:ään vedoten ei ole mahdollista sivuuttaa oikeustoimea tai uudelleen luokitella sitä. Lain esityöt eivät myöskään anna tukea sille, että liiketoimi voitaisiin luokitella uudelleen veroviranomaisen toimesta. Myös oikeuskirjallisuudessa on suhtauduttu kielteisesti VML 31 §:n perusteella tapahtuvaan liiketoiminnan uudelleenluonnehdintaan. Suomessa uudelleenluokittelu tai oikeustoimen sivuuttaminen on mahdollista tehdä vain veronkiertoa koskevan VML 28 §:n nojalla. (Juusela 2014) Korkein hallinto-oikeus on myös ottanut kantaa liiketoimen uudelleenluokitteluun VML 31 §:n avulla. KHO:n (2014:119) ratkaisun perusteluissa on todettu, että liiketoimea ei voida luonnehtia uudelleen toiseksi liiketoimeksi VML 31 § 1 momentin sanamuodon perusteella. Tämän ohella KHO on täsmentänyt, että myöskään VML 31 §:ää koskevat hallituksen esityksen perustelut eivät anna aihetta olettaa, että liiketoimi voitaisiin luokitella uudelleen kyseiseen pykälään vedoten. Kyseisessä KHO:n ratkaisussa oli kyse siitä, voitiinko konsernin sisäinen laina luonnehtia oman pääoman ehtoiseksi sijoitukseksi verotuksessa. Tähän ratkaisuun perehdytään tarkemmin myöhemmin tässä tutkimuksessa.

VML 31 §:n perusteella tehtävä siirtohinnoitteluoikaisu on erotettava VML 28 §:ssa tarkoitetusta veron kiertämisestä. Veronkiertosäännöksen soveltaminen edellyttää, että verovelvollinen on toiminut ilmeisessä veronkiertämistarkoituksessa. Siirtohinnoitteluoikaisun tekeminen ei puolestaan edellytä, että verovelvollisen voitaisiin katsoa toimineen veronkiertämistarkoituksessa. VML 31 §:n perusteella tehtävä siirtohinnoitteluoikaisu voidaan suorittaa aina, kun yrityksen verotettava tulo on vähentynyt tai vähennyskelpoinen meno suurentunut etuyhteydessä tehdyn liiketoimen seurauksena. (Kuosmanen 2014) VML 31 §:n ero VML 28 §:ään nähden ilmenee myös siinä, ettei sitä ole sanamuotonsa tai lainsäädäntömateriaalien perusteella tarkoitettu samanlaiseksi veronkiertämistä koskevaksi yleislausekkeeksi kuin mitä VML 28 §:n säännökset ovat. VML 31 § mukaista siirtohinnoitteluoikaisua koskevassa soveltamistilanteessa on kyse verovelvollisen ja veroviranomaisen välisestä arvostuserimielisyydestä. Arvostuserimielisyys koskee markkinaehto-

periaatteen mukaista käypää hintaa tai muuta hyväksytyksi katsottavaa vastiketta, jota on käytetty toisiinsa etuyhteydessä olevien yritysten välisessä liiketoimessa. (Lehtonen 2014)

VML 31 §:n ilmaisu on luonteeltaan laaja ja se kattaa kaikki ne tavat, joilla etuyhteyksyritysten välillä pyritään siirtämään voittoja peiteltysti. Tällaisia tapoja ovat käytännössä markkinaehtoisesta hinnasta poikkeavat kauppahinnat, palvelumaksut, korot ja rojalit. Siirtohinnan oikaisuun voidaan ryhtyä esimerkiksi silloin, kun verovelvollinen on myynyt tavaroita käypää hintaa alempaan tai ostanut käypää hintaa korkeampaan hintaan. (Helminen 2016) VML 31 §:n mukainen siirtohinnoittelu-oikaisu on kuitenkin poikkeuksellinen verotustoimenpide. Tämän takia veronsaajien on kannettava todistustaakka siitä, että normin soveltamisedellytykset täyttyvät. Mikäli veronsaaja pystyy näyttämään toteen poikkeamisen markkinaehtoperiaatteesta, on verovelvollisen esitettävä perusteet, miksi näin on toimittu. VML 31 §:n soveltaminen edellytyksenä on, että konsernin sisäisen liiketoimen hinta poikkeaa objektiivisesti tarkasteltuna markkinaehtoisesta hinnasta. Täten VML 31 §:n soveltaminen ei edellytä esimerkiksi verovelvollisen subjektiivisen veronvälttämistarkoituksen näyttämistä. Huomioiden sen, että markkinaehtoisen hinnan määrittämiseen liittyy tulkinnanvaraisuutta ja verovelvollinen tuntee liiketoimintansa parhaiten, on siirtohinnoittelu-oikaisun edellytysten täyttymisen kannalta näyttökynnyksen oltava huomattavan korkea. (Mäkelä 2014)

2.3 OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden asema

OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin sisältyy suositus siitä, että kansalliset veroviranomaiset ja kansainväliset konsernit noudattaisivat kyseisiä säännöksiä. Suomessa markkinaehtoperiaatteen tulkinnassa tukeudutaan myös usein OECD:n ohjeisiin. Tämän mahdollistaa se, että siirtohinnoittelu-oikaisua koskeva VML 31 § vastaa pitkälti OECD:n malliverosopimuksen tulonoikaisuartiklaa. Juridisesti OECD:n siirtohinnoitteluohjeet eivät kuitenkaan sido Suomea tai muitakaan OECD:n jäsenvaltioita. (Helminen 2016) Oikeuslähdeopillisesti OECD:n julkaisujen heikko asema johtuu siitä, etteivät ne perustu kotimaiseen lainsäädäntöön tai valmisteluun. Täten ne eivät täytä myöskään perustuslain periaatteita siitä, että verotuksen on

perustuttava lakiin. (Kuosmanen 2014) Hallituksen esityksen (107/2006) mukaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeilla on kuitenkin kansainvälisen standardin asema siirtohinnoitteluun liittyvissä kysymyksissä. Suomen verotuksessa ei voida kuitenkaan ryhtyä verotustoimenpiteisiin OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden tai Suomen solmimien verosopimusten tuloaikaisartiklojen perusteella, mikäli Suomen sisäinen lainsäädäntö ei sitä salli (Penttilä 2014).

Korkeimman hallinto-oikeuden siirtohinnoittelua koskevissa ratkaisuissa on viitattu useasti OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin. KHO:n (2013:36) päätöksessä on todettu, että ohjeet eivät ole sitovia OECD:n jäsenvaltioissa, mutta niitä voidaan kuitenkin pitää tärkeänä tulkintalähteenä arvioitaessa markkinaehtoperiaatteen toteutumista. KHO:n (2014:119) päätöksen perusteluissa on puolestaan ilmoitettu, ettei verotus voi perustua OECD:n ohjeisiin ilman lain tukea. Päätöksen mukaan OECD:n ohjeilla on tulkintaa ohjaavaa vaikutusta vain VML 31 § 1 momentin soveltamisalalla. Verotuksen lakisidonnaisuuden periaatteen huomioiden siirtohinnoitteluohjeilla ei kuitenkaan ole kyseisen momentin laajentavaa vaikutusta. Knuutinen (2015b) toteaa, että Suomessa on varsin laajasti toimittu siinä ymmärryksessä, että VML 31 § toimii OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden eräänlaisena implementointinormina. Monikansalliset yritykset ja veroviranomaiset ovat siirtohinnoitteluun liittyvissä ratkaisuissaan nojautuneet OECD:n ohjeisiin. Siirtohinnoitteluohjeisiin on myös selvästi viitattu lainvalmisteluasiakirjoissa. Epäselvyyttä on kuitenkin siinä, missä laajuudessa näihin OECD:n ohjeisiin voidaan tukeutua.

OECD:n ja G20-maiden BEPS-hankkeen (Base Erosion and Profit Shifting) loppuraportissa tehtiin vuoden 2015 lopulla päivityksiä siirtohinnoitteluohjeisiin (OECD 2015). Verohallinnon (2016) asiaa koskevan kannanoton mukaan päivitykset eivät sisällä perustavanlaatuisia uusia markkinaehtoperiaatteen soveltamista koskevia tulkintasuosituksia. Päivityksen tarkoituksena on ollut tarkentaa sitä, miten aiemmin annettuja periaatteita tulisi ymmärtää. Näin ollen näitä periaatteiden täsmennyksiä voidaan käyttää tulkintalähteinä myös Suomessa. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut ohjaavat kuitenkin edelleen VML 31 § soveltamista. Siten esimerkiksi liiketoimen uudelleenluonnehdinta ei ole Suomessa mahdollista VML 31 §:n perusteella, vaikka OECD:n siirtohinnoitteluohjeet tällaisen tulkinnan sallisivatkin poikkeustapauksissa.

OECD:n siirtohinnoitteluohjeita voidaan siis jossain määrin käyttää tulkintalähteenä arvioitaessa markkinaehtoperiaatteen toteutumista. Tämän osalta ongelmaksi voi kuitenkin muodostua epäselvyydet siitä, mitä ohjeita oikeasti on mahdollista käyttää tulkintalähteinä. Selvää on joka tapauksessa, että OECD:n ohjeilla ei voida muuttaa VML 31 §:n merkityssisältöä siten, että se lisää yhteisöjen velvollisuuksia perustuslain vastaisella tavalla. Tämän taustalla vaikuttaa se, ettei OECD:lle ole delegoitu lainsäädäntövaltaa, eikä sille ole myöskään siirretty sitä, kuten esimerkiksi Euroopan unionille (EU). (Lehtonen 2014) Perustuslakiin on kirjattu lainalaisuusperiaate, mikä tarkoittaa, että veron säätäminen on perustuttava lakiin ja verovelvollisen on etukäteen tiedettävä ne perusteet, joiden mukaan verot määräytyvät (Juusela 2014).

OECD:n siirtohinnoitteluohjeista poikkeaminen ei merkitse lain rikkomista. Sen sijaan ohjeista poikkeaminen tarkoittaa kansainvälisesti ennustamatonta verotuskäytäntöä, minkä vuoksi valtiot pyrkivät käytännössä noudattamaan OECD:n ohjeita. Ennustamaton verotuskäytäntö voi pahimmillaan karkottaa investointia pois maasta, millä voi erityisesti taloudellisesti heikkoina aikoina olla kauaskantoisia seurauksia. Ennustettava verotusjärjestelmä ja sen yhdenmukainen soveltaminen sen sijaan nähdään houkutteleva vaihtoehtona ulkomaalaisten sijoittajien ja muiden toimijoiden keskuudessa. (Kuosmanen 2014) Ennustettavuuden ja oikeusvarmuuden on nähty olevan jopa yhteisöverokantaa tärkeämpi kilpailutekijä yritysten päätettäessä, mihin ne sijoittavat toimintonsa (Juusela 2014). Myös Haapaniemi (2013) korostaa oikeusvarmuuden ja ennustettavuuden merkitystä verokilpailussa todeten, ettei Suomessa ole syytä hukata näitä elementtejä hetkellisen verokertymän hurmaa tavoitellen.

2.4 Muu sääntely

Euroopan unionissa jokainen jäsenvaltio toteuttaa omaa verotusvaltaansa omilla verolaeillaan. Suomi on EU-jäsenyydestään huolimatta säilyttänyt laajan suvereniteetin välittömistä veroista päätettäessä. Välittömän verotuksen osalta Euroopan yhteisöjen elimillä ei ole verotusvaltaa. EU-vero-oikeus ohjaa

jäsenvaltioiden verolainsäädäntöä vain siinä määrin kuin se on tarpeellista sisämarkkinoiden toteutumisen ja toiminnan kannalta. (Helminen 2008, 26) EU-jäsenvaltiot ovat tehneet niin sanotun arbitraatiosopimuksen, jonka osana myös Suomi on. Sopimuksella pyritään välttämään kaksinkertaisen verotuksen syntymistä tilanteissa, joissa siirtohinnoittelua on oikaistu ensin toisen valtion alueella. (HE 107/2006 vp) Arbitraatiosopimus on jäsenvaltioiden tekemä erillinen sopimus, eikä se varsinaisesti ole osa EY-oikeutta (Karjalainen & Raunio 2007, 42).

EU:n komissio perusti siirtohinnoitteluforumin (EU Joint Transfer Pricing Forum, EU JTPF) vuonna 2002. Sen jäsenenä on yksi edustaja kunkin jäsenmaan verohallinnosta ja 18 edustajaa liike-elämän puolelta. EU JTPF:n tarkoituksena on toimia OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden puitteissa ja tuottaa ei-lainsäädännöllisiä ohjeita käytännön siirtohinnoitteluongelmien ratkaisemiseksi EU:n sisällä. (Euroopan komissio 2015) Siirtohinnoitteluforumin laatimat käytäntösäännöt ei kuulu valtioita sitoviin verosopimukseen tai EU-lainsäädäntöön, mutta veroviranomaisten tulisi kuitenkin noudattaa sen omaksumia kannanottoja. (Karjalainen & Raunio 2007, 44)

Merkittävää siirtohinnoitteluun liittyvää sääntelyä on myös Suomen muiden maiden kanssa solmimat verosopimukset. Verosopimukseen sisältyy etuyhteisyriyten välisiin liiketoimiin liittyvä säännös, joka perustuu OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklan mukaiseen markkinaehtoperiaatteeseen. (HE 107/2006 vp) Verosopimuksilla ei voida kuitenkaan luoda sellaista verotusoikeutta, jota sisäisen lainsäädännön perusteella ei ole olemassa. Verosopimuksilla ei voida myöskään laajentaa tai muuttaa sisäisen lain mukaista verotusoikeutta, mutta niillä voidaan kuitenkin kaventaa sitä. (Malmgren 2008, 164)

3 Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja

3.1 Tutkimusmetodologia ja tutkimusaineisto

VML 31 §:n sisällön, soveltamisalan ja siihen liittyvän oikeuskäytännön analysointi voidaan nähdä oikeusdogmaattisena eli lainopillisena tutkimuksena. VML 31 §:n mukaisen hinnoittelun markkinaehtoisuuden arviointi edellyttää kuitenkin myös taloudellista arviointia. (Knuutinen 2014a) Tässä tutkimuksessa siirtohinnoittelu-oikaisujen taustalla olevia taloudellisia tekijöitä pyritään määrittämään kvalitatiivisen tutkimuksen kautta. Tutkimus suoritetaan siis kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, mutta siinä korostuu edellä mainittu lainopillinen ote. Hiusjärvi, Remes ja Sajavaara (2007, 160) kirjoittavat, että kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja lähtökohtana on aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu.

Tutkimuksen aineisto koostuu kolmesta korkeimman hallinto-oikeuden siirtohinnoittelu-oikaisua koskevasta ratkaisusta. Tutkimuksessa tutkitaan näitä KHO:ssa käsiteltyjä tapauksia laadulliselle tutkimukselle tyypillisin piirtein mahdollisimman moninaisesti ja yksityiskohtaisesti. Aineistosta pyritään nostamaan esiin oleellisempia siirtohinnoitteluun liittyviä seikkoja, ja näiden kautta vastataan tutkimuksen tutkimuskysymyksiin. Tässä yhteydessä nousee esiin myös VML 31 §:n vaikutukset. Kuten Knuutinen (2015b) kirjoittaa, on VML 31 § sanamuodoltaan varsin lyhyt. Se ei myöskään kerro paljoa markkinaehtoperiaatteen soveltamisesta (Helminen 2014). Korkeimman hallinto-oikeuden luomalla oikeuskäytännöllä on tätä kautta merkitystä siihen, miten markkinaehtoperiaatteen soveltamiseen suhtaudutaan käytännössä.

Tutkimuksessa analysoitavat KHO:n tapaukset käsittelevät alhaisemman kustannustason perusteella tehtäviä niin sanottuja location savings -säästöjä (KHO 2013:36), tytäryhtiön osakekannan luovutusta (KHO 2014:33) sekä etuyhteyslainan uudelleenluokittelua (KHO 2014:119). Tapaukset löydettiin Edilex-tietokannasta käyttämällä hakusanoja siirtohinnoittelu-oikaisu ja siirtohinnoittelu. Tapauksista valittiin kolme uusinta yritysverosta käsitellyttä siirtohinnoittelu-oikaisu-tapausta. Uusimmat tapaukset valittiin sen vuoksi, koska niiden katsottiin olevan ajankohtaisia siirtohinnoittelun jatkuvasti kehittyvässä maailmassa.

3.2 KHO 2013:36

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa käsitellyssä tapauksessa 2013:36 oli kysymys siitä, että suomalaisen A Oyj:n ja tämän virolaisen tytäryhtiön B AS:n välisessä valmistuspalvelujen siirtohinnoittelussa oli heinäkuusta 2004 lähtien lisätty B AS:n kustannuspohjaan toteutuneiden kustannusten päälle niin sanottuja location savings -säästöjä. KHO:n ratkaisun mukaan A Oyj:n ja B AS:n välinen asetelma ei kuitenkaan vastannut sellaista, että location savings -säästöjä oltaisiin voitu sisällyttää siirtohintoihin. A Oyj:n vähennyskelpoiseksi menoksi hyväksyttiin vain todelliset kustannukset ja niille laskettu voittomarginaali. (KHO 2013:36) Tapauksessa oli kysymys verovuosista 2004 ja 2005. Näin ollen siirtohinnoittelua on arvioitu aiemman kansainvälistä peiteltyä voitonsiirtoa koskeneen VML 31 §:n sanamuodon kautta. Penttilän (2015) arvion mukaan lopputulos olisi kuitenkin ollut mitä ilmeisemmin sama myös nykymuotoisen VML 31 §:n perusteella.

VML 31 §:n soveltamisessa kysymys ensisijaisesti siitä, että etuyhteydessä käytettyä siirtohintaa verrataan sellaiseen markkinaehtoiseen hintaan, josta riippumattomat osapuolet olisivat sopineet (kts. Tikka et al. 2016). Markkinaehtoperiaatteen tulkinnan apuna voidaan käyttää OECD:n siirtohinnoitteluohjeita. Tapauksessa ei ollut epäselvyyttä siitä, etteikö osapuolet olisivat olleet etuyhteydessä. Sen sijaan oleellinen kysymys liittyi siihen, oliko siirtohinnoittelussa käytetty hinta sellainen, josta riippumat osapuolet olisivat olleet valmiita sopimaan.

Osapuolten välillä oli tulkinnallisia erimielisyyksiä OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden vaikutuksista. OECD:n ohjeisiin lisättiin vuonna 2010 uusi luku 9, joka käsittelee yritystoiminnan uudelleenjärjestelytilanteita. Veronsaajien mukaan kyseinen uusi luku täytti uuden ohjeistuksen merkit, jonka takia sitä ei voitu soveltaa käsillä olleiden vuosien 2004 ja 2005 aikaisiin tapahtumiin. Yhtiö oli asiasta eri mieltä, sillä sen mukaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden päivityksessä oli kysymys voimassa olleen käytännön kirjaamisesta ja selkiyttämisestä, eikä uuden käytännön luomisesta. Yhtiön mukaan kyseistä ohjeistusta voidaan siis soveltaa myös vuosien 2004 ja 2005 aikaisiin tapahtumiin. KHO:n ratkaisun perusteella tapauksen arvioinnissa voitiin ottaa huomioon uudesta 9 luvusta ilmenneet periaatteet, sillä uuden 9 luvun tarkoituksena on antaa tulkintasuosituksia siitä, miten aiemmin luvussa 1 ilmenneitä

periaatteita tulisi soveltaa. KHO:n päätös antaa osaltaan viitteitä siitä, että OECD:n ohjeilla on todellista vaikutusta VML 31 § tulkittaessa. Penttilä (2015) pitää tätä KHO:n ratkaisua kannanottona siihen, miten OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin jälkikäteen tehtäviin muutoksiin on suhtauduttava tulkintatilanteissa.

Siirtohinnoittelu oli alun perin perustunut ulkopuolisen tilintarkastustoimiston tekemään siirtohinnoitteluselvitykseen. Selvityksessä pyrittiin markkinaolosuhteiden analysoinnin ja vertailuhaun kautta määrittämään markkinaehtoinen hintataso A Oyj:n ja B AS:n väliselle hinnoittelulle. Yhtiön ja tilintarkastustoimiston näkemyksen mukaan vertailuhaun perusteella saadut yritykset eivät kuitenkaan sellaisenaan olleet vertailukelpoisia. Tämän vuoksi oli päädytty hinnoitteluun, jossa B AS:n todellisten kustannusten päälle lisättiin location savings -erä, jolla jaettiin osapuolten kesken tasan Viron alhaisemman kustannustason tuomat kustannushyödyt. Location savings -erän sisällyttäminen siirtohintaan oli perustunut yhtiön tulkintaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeista. Siirtohinnassa oli lisäksi huomioitu sijaintivaltiosta riippumaton voittomarginaali. Voittomarginaalia ei kuitenkaan ollut laskettu kaikille B AS:n kustannuksille. Siihen ei saatu selvyttä, miksi näin oltiin menetelty. Tätä myös KHO ihmetteli ratkaisussaan:

”Yhtiön laskelmissa voittomarginaalia ei ole laskettu B AS:n kaikille kustannuksille vaan vain ennakkomaksujen lisäksi suoritetuille tasaaslaskuille. Asiakirjoista ei ilmene, miksi näin on menetelty.”

Location savings -erä muodosti lähes puolet A Oyj:n ja B AS:n välisestä siirtohinnasta. Ei siis ollut yllättävää, että juuri location savings -erä oli tapauksen keskiössä. Veronsaajien osapuoli oli myös perustellut tekemäänsä siirtohinnoitteluohjeistusta sillä, että yhtiöiden välinen hinnoittelu oli ollut markkinaehtoista lukuun ottamatta näitä laskennallisia säästöjä. Veronsaajien mukaan tällaisia säästöjä ei voitu sisällyttää siirtohintaan, sillä A Oyj:n ja B AS:n välinen asetelma ei vastannut OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa mainittua location savings -tilannetta. KHO:n ratkaisun mukaan markkinaehtoinen hinta voitiin määrittää liiketoiminettomarginaalimenetelmän avulla. Hintaan ei kuitenkaan voitu sisällyttää laskennallisia säästöjä, sillä A Oyj:n ja B AS:n välinen tilanne ei vastannut OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaista location savings -asetelmaa. KHO:n ratkaisussa

todetaan lisäksi, että liiketoiminettomarginaalin käyttö edellyttää vertailukohteina olevien yritysten olevan riittävän samanlaisia, jotta sen perusteella määritellyt voittomarginaalit olisivat riittävän vertailukelpoisia. KHO:n mukaan siirtohintaselvityksessä vertailukohteeksi saatujen yhtiöiden tuotteet ja toiminnot eivät kuitenkaan vastanneet B AS:n kysymyksessä ollutta valmistusta.

Siirtohintojen määrittäminen ei ole eksaktia tiedettä ja tapauskohtaisella harkinnalla on huomattava vaikutus (kts. OECD 2010, 133-134; Raunio & Svennas 2011; Finer 2013). Tämä ilmeni myös tässä tapauksessa. KHO:n ratkaisun mukainen markkinaehtoinen hinta tuki osittain veronsaajien näkemystä, sillä location savings -erää ei voitu huomioida siirtohinnassa. Toisaalta KHO asettui jossain määrin ratkaisussaan myös A Oyj:n näkemysten kannalle, sillä siirtohinnoitteluselvityksen mukainen voittomarginaali ei ollut riittävän korkea kuvaamaan markkinaehtoisia olosuhteita. KHO päätyi lopulta korottamaan yhtiön siirtohinnoittelussa käyttämää voittomarginaalia. Järvenoja (2014) piti voittomarginaalin korotusta mielenkiintoisena seikkana mainiten, että voittomarginaalin korotus tapahtui siitä huolimatta, ettei yhtiö ollut sitä nimenomaisesti vaatinut.

Yhtiö pyrki perustelemaan siirtohinnoittelun markkinaehtoisuutta soveltamansa liiketoiminettomarginaalimenetelmän lisäksi voitonjakamismenetelmällä ja markkinahintavertailumenetelmällä. Jälkimmäinen perustui ulkopuoliselta tarjoajalta jälkikäteen pyydettyyn tarjoukseen, joka koski vastaavaa palvelua mitä B AS tuotti. Tarjouksen mukainen hinta olisi ollut kaksinkertainen siihen verrattuna, mitä A Oyj:n ja B AS:n välisessä siirtohinnoittelussa sovellettiin. KHO ei kuitenkaan pitänyt tätä tarjousta riittävänä osoituksena B AS:n tarjoamien palveluiden markkinaehtoisesta hinnasta, joten markkinahintavertailumenetelmän käyttö ei tullut kyseeseen. Myös hallinto-oikeus oli pitänyt tätä ulkopuolisen tarjoajan tarjousta epäluotettavana osoituksena muun muassa sen vuoksi, että kyseessä ei ollut toteutunut kauppahinta.

Siirtohinnoittelu on riippuvaista saatavilla olevasta vertailutiedosta. Tässä tapauksessa isoa osaa näytti se, ettei varsinaisia vertailukelpoisia hintatietoja ollut saatavilla. Selkeiden vertailukohteiden puuttuminen lisää tämän tapauksen perusteella riskiä siihen, että yritys hinnoittelee väärin sisäisen liiketoimensa. Vertailuhaun tuloksiin tehtävät korjaukset markkinaehtoisuuden parantamiseksi on

syitä tehdä varovaisuutta noudattaen ja riittävien perusteiden kautta. Vaikka tapausta ei voitu arvioida location savings -periaatteiden kautta, on Viron alhaisemman kustannustason hyödyt voitu kuitenkin jollain tasolla huomioida siirtohinnoissa. Tämä kuvastaa hyvin siirtohinnoittelun moninaista luonnetta. Tapauksessa ulkopuolisen tilintarkastustoimiston tekemä arvio sopivasta siirtohinnoittelu tasosta ei saanut juurikaan painoarvoa. Tämä kertoo siitä, että ulkopuolisen konsultin näkemykseen on myös hyvä suhtautua tietyllä varauksella. OECD:n ohjeet ovat tämän tapauksen perusteella sellainen tulkintaa ohjaava lähde, josta voidaan hakea perusteita siirtohinnoittelupäätöksillä. Huomion arvoista on myös, että yhtiön siirtohinnoitteluun oli puututtu vasta nimenomaisesti A Oyj:n ja B AS:n välistä siirtohinnoittelua koskeneen verotarkastuksen perusteella. Tämä ei ole sinällään yllättävää, sillä verotarkastuksilla on iso merkitys markkinaehtoisesta poikkeavan siirtohinnoittelun havaitsemisessa (kts. Laaksonen 2013).

3.3 KHO 2014:33

Norjalaiseen X-konserniin kuulunut A Oy oli myynyt omistamansa tytäryhtiö B Oy:n koko osakekannan saman konsernin osana olleelle norjalaiselle yhtiölle toukokuussa 2004. Tämä norjalainen yhtiö oli puolestaan myynyt samana päivänä B Oy:n osakekannan edelleen samaan konserniin kuuluvalla C ASA:lle merkiten C ASA:n osakkeita. Samassa yhteydessä C ASA:lle oli luovutettu myös muita X-konserniin kuuluneita yhtiöitä. C ASA listattiin Oslon pörssiin kesäkuussa 2004. Konserniverokeskus oli lisännyt A Oy:n vuoden 2004 verotettavaan tuloon tytäryhtiön kaupan johdosta hieman yli 62 000 000 euroa, koska kaupassa käytetyn hinnan todettiin alittaneen käyvän arvon mukaisen hinnan. Lisäksi veronkorotusta oli määrätty 620 000 euroa. (KHO 2014:33) Tapauksessa sovellettavana oli edellisen tapauksen tavoin aiempi kansainvälistä peiteltyä voitonsiirtoa koskenut VML 31 §.

Osakkeiden markkinaehtoinen hinta oli alun perin määritelty ulkopuolisen tilintarkastustoimiston tekemien kassavirtalaskelmien ja budjettiarvoon perustuvien tuottolaskelmien perusteella. Budjettiarvoon perustuvissa laskelmissa oli käytetty vähennyksiä, joita veronsaajien osapuoli piti sattumanvaraisina. Hallinto-oikeus oli myös todennut kyseisten vähennysten olevan sellaisia, jotka eivät ole luotettavasti

todennettavissa. Kassavirtalaskelmissa oli puolestaan käytetty matalan ja korkean tuoton laskelmia sekä mediaanilaskelmaa. Näistä siirtohinnan perusteena oli käytetty mediaanilaskelmaa. Mediaanilaskelmassa oli kuitenkin käytetty poikkeavia arvoja verrattuna matalan ja korkean tuoton laskelmiin. Veronsaajien osapuoli oli vedonnut juuri siihen, että laskelmissa käytetyt poikkeavat perusteet heikensivät arvioiden luotettavuutta.

Yhtiö oli puolestaan todennut, että ulkopuolisen tilintarkastustoimiston mediaanilaskelmassa käytetyt arvot olivat perustuneet yhtiön johdon tuoreimpaan arvioon liiketoiminnan tulevaisuuden kehityksestä, eikä niitä oltu päivitetty matalan ja korkean tuoton laskelmiin. Tältä osin asiassa ei oltu annettu juurikaan painoarvoa verovelvollisen liiketaloudelliselle näkemykselle. Verovelvollisella on yleensä parempi näkemys omasta liiketoiminnastaan ja tämä tulisi ottaa huomioon markkinaehtoisuutta arvioidessa ja siirtohinnoitteluoikaisuista päätettäessä (kts. OECD 2010, 133-134; Mäkelä 2014). Yhtiö oli tämän todennutkin käsittelyn yhteydessä:

”On perusteltua väittää, että toimivalla johdolla on osapuolista paras tietämys ja kyky arvioida tulevaisuuden kehitystä. Tämä on myös pääteltävissä siitä, että verotarkastajien esittämä keskeisin vastaargumentti arvioidun käyttökatetason luotettavuudesta on lyhyen aikavälin menneisyydessä toteutuneet tuotot eivätkä verotarkastajat tai hallinto-oikeus ole lainkaan esittäneet tulevaisuuden tuotto-odotuksiin nojautuvaa arviota.”

Tapauksen käsittelystä ilmeni, että toteutuneiden tunnuslukujen perusteella yrityksen arviot olisivat ilmeisesti olleet lähempänä totuutta kuin verotarkastajien arviot, mutta tähän liittyneitä yksityiskohtia ei aineistosta selvinnyt tarkemmin. KHO:n ratkaisussa ei kuitenkaan annettu painoarvoa tällaiselle jälkiviisaudelle.

Tässä tapauksessa veronsaajan ja veronmaksajan välillä oli tulkintaerimielisyyttä siitä, mikä on oikea tapa määrittää kyseisen sisäisen transaktion markkinaehtoinen hinta. Keskiössä oli markkinaehtoiseen lopputulokseen johtava yrityksen arvonmäärittystapa. Muun muassa Penttilä (2015) toteaa tapauksen osalta, että yrityksen arvonmäärittämiseen ei ole olemassa yhtä oikeaa menetelmää ja erilaisilla

olettamilla saadaan samaakin menetelmää käyttäen erilaisia lopputuloksia. Penttilän arvio korostaa sitä, että yrityksen arvonmäärittämiseen liittyvät seikat ovat jossain määrin tulkinnanvaraisia. Kun tämä yhdistetään siirtohintojen markkinaehtoisuuden määrittämiseen liittyviin tulkinnallisiin haasteisiin, ei ole ihme, että tapauksessa on ollut erimielisyyttä siitä, mikä on markkinaehtoiseen tulokseen johtava kauppahinta. KHO:n ratkaisun perusteella olennaista oli ollut se, miten eri arvonmäärittäytavat on perusteltu. Verovelvollisen laskelmissa oli esimerkiksi käytetty muuttujia, joiden perusteita ei oltu kunnolla selvitetty. Tämä on heikentänyt laskelmien luotettavuutta. KHO totesikin ratkaisuisaan seuraavaa:

”Laskelmissa on useita muuttujia, joiden perusteita tai johtamista B Oy:n budjetista, historiallisista tiedoista, käytettyjen verokkiyritysten tiedoista tai muista tiedoista ei ole selvitetty. Kun selvittämättömät muuttujat ovat vaikuttaneet merkittävästi laskelmien lopputulokseen, laskelmia ei voida pitää riittävän luotettavana näyttönä siitä hinnasta, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi käytetty.”

B Oy:n osakkeiden arvo voitiin lopulta määrittää kirjanpidollisen substanssiarvon perusteella. Tämä oli myös veronsaajien verotarkastuksen yhteydessä oikeaksi katsoma arvonmäärittäytapa. Substanssiarvon käyttökelpoisuuden osalta osapuolten välillä oli erimielisyyttä muun muassa siitä, että muodostiko se ehdottoman alarajan osakkeiden käyvälle arvolle. KHO:n ratkaisussa näkyi vertailuhintojen puuttumisen ja vaillaisten perusteluiden merkitys:

”Ottaen huomioon, että vertailutapahtumiin perustuvaa vertailuhintaa ei ollut käytettävissä, että B Oy:n tuottoarvoa ei ole luotettavasti osoitettu ja että taseen osoittama varallisuus on muodostunut pääosin rahoitusomaisuudesta, asiassa ei voida katsoa selvitettyksi, että osakkeiden käypä arvo kaupantekohetkellä olisi alittanut yhtiön taseen osoittaman substanssiarvon.”

KHO totesi myös ratkaisun perusteluissa, että tällaisten julkisesti noteeraamattomien osakkeiden arvostuksessa on ensisijaisesti käytettävä vertailuluovutusten mukaisia hintoja. Riittävän vertailukelpoisia vertailuluovutuksia ei siis kuitenkaan ollut

olemassa. Selkeiden vertailuhintojen puuttuminen oli edellisen KHO 2013:36 tapauksen perusteella yhtenä riskitekijänä siihen, että verovelvollinen määrittää siirtohintansa markkinaehtoisesta poikkeavalla tavalla. Tämä asia korostui myös tämän tapauksen yhteydessä. A Oy yritti kyllä vedota siihen, että vertailuhintana oltaisiin voitu käyttää C ASA:n pörssihinnan mukaista arvoa. KHO:n mukaan tämä ei kuitenkaan tapauksen olosuhteet huomioiden muodostanut sellaista hintaa, jota oltaisiin edes oikaisuja tekemällä voitu käyttää. Vertailukelpoisuus olisi voinut olla olemassa sen takia, että C ASA:n listaus osui ajallisesti lähelle B Oy:n osakkeiden luovutusta. Listattuun C ASA:aan oli kuitenkin lisätty B Oy:n ohella muitakin konsernin omistuksessa olleita yhtiöitä, mikä muiden tekijöiden ohella teki pörssi-arvosta vertailukelvottoman.

Konserniverokeskus oli korottanut verotarkastuksen perusteella A Oy:n verotettavaa tuloa ja määrännyt veronkorotuksen. Tässäkään tapauksessa hinnoitteluun ei siis ollut puututtu säännönmukaista verotusta toimitettaessa, vaan vasta verotarkastuksessa. Tämä selviää veronsaajien asiaa koskeneista perusteluista:

”Vasta verotarkastuksella on selvinnyt, että tässä tapauksessa osakkeet onkin myyty konsernin sisäisellä kaupalla markkinaehtoisuusperiaatetta noudattamatta.”

Tapaukseen liittyviä tulkinnallisia piirteitä kuvaa hyvin eri tahojen asiaa koskeneet ratkaisut. Ensin Konserniverokeskuksen verotuksen oikaisulautakunta oli poistanut Konserniverokeskuksen tekemän siirtohinnoittelu-oikaisun. Tämän jälkeen Hallinto-oikeus oli puolestaan saattanut Konserniverokeskuksen päätöksen jälleen voimaan. Lopulta korkeimmassa hallinto-oikeudessa vahvistettiin hallinto-oikeuden päätös muilta osin, mutta veronkorotukset poistettiin asian tulkinnanvaraisuus huomioiden. Tapahtumien kulku kuvastaa hyvin sitä, ettei markkinaehtoisien hinnan määrittäminen ollut tässäkään tapauksessa yksiselitteisen selvää.

3.4 KHO 2014:119

A Oy oli saanut vuonna 2009 pääomistajaltaan luxemburgilaiselta yhtiöltä B lainan, jolle kertyneet korot oli vähennyskelpoisina menoina vähennetty verovuoden 2009 verotuksessa. Kyseessä oli niin sanottu IFRS-hybridilaina ja sen myöntäminen oli perustunut A Oy:tä rahoittaneiden pankkien vaatimukseen lisärahoituksesta. Lisärahoituksen tuli olla huonommassa maksunsaantijärjestyksessä kuin pankkien myöntämät lainat. Asiassa oli kysymys siitä, voitiinko VML 31 § 1 momentin nojalla sivuuttaa kyseinen lainajärjestely ja käsitellä lainaa oman pääoman ehtoisena sijoituksena, jolloin lainan korot eivät olisi olleet vähennyskelpoisia verotuksessa. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun mukaan VML 31 § 1 momentin perusteella verotuksessa ei voitu sivuuttaa kyseisen liiketoimen muotoa. (KHO 2014:119)

Tapauksen oikeudellisessa arvioinnissa oli ensinnäkin kysymys siitä, oliko kyseinen hybridilaina luokiteltavissa verotuksessa vieraaksi vai omaksi pääomaksi. Tältä osin kysymys ei ole kuitenkaan VML 31 §:n soveltamisesta tai tulkinnasta, vaan lainan verotuksellisesta kvalifioinnista siihen liittyvien ehtojen perusteella (Penttilä 2015). KHO:n ratkaisun mukaan lainaa oli pidettävä luonteeltaan vieraan pääoman ehtoisena. Tämän tutkimuksen kannalta oleellisempi kysymys koski sitä, oliko Konserniverokeskus voinut sivuuttaa yhtiöiden välisen lainajärjestelyn ja käsitellä tällaista vieraan pääoman ehtoista sijoitusta oman pääoman ehtoisena sijoituksena VML 31 §:n sanamuodon perusteella.

VML 31 § on ilmaisultaan laaja ja sen soveltamiseen sisältyy paljon avoimia kysymyksiä. Tämä nousi esiin myös tämän tapauksen käsittelyssä. A Oy:n vastapuolena ollut Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö oli vedonnut juuri säännöksen sanamuodon laajuuteen. Esimerkiksi lain esitöistä ei heidän mukaansa ilmennyt, että säännöksen soveltamisalaa olisi tarkoitus rajoittaa jollain tasolla. Veronsaajien osapuoli oli perustellut uudelleenluonnehdintaa muun muassa sillä, että OECD:n siirtohinnoitteluoheiden mukaan sellainen on mahdollista tehdä tietyissä erityistilanteissa. Yhtiön kanta asiaan oli toisenlainen:

”Yhtiö on vastineessaan muun ohella lausunut, että lainan luokittelu vieraan pääoman ehtoiseksi sijoitukseksi tulee tehdä

Suomen sisäisen lainsäädännön perusteella eikä lain soveltamisalaa voida laajentaa suosituksenluontoiisiin OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin perustuvilla veroviranomaisten uusilla tulkinnoilla.”

KHO:n ratkaisun perusteella uudelleenluonnehdinta ei ollut mahdollista VML 31 §:n perusteella. Päätökseen sisältyi kuitenkin tältä osin erimielisyyttä, sillä asiaa päättäneestä viidestä hallintoneuvosta kaksi oli asiasta eri linjoilla. Vähemmistön mukaan oikeustoimen rakenteen sivuuttaminen olisi mahdollista tehdä erityistapauksissa. He olivat kuitenkin KHO:n päätöksen kanssa samaa mieltä siitä, ettei verotus voi perustua ilman lain tukea pelkästään OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin.

Kahdessa aiemmin käsitellyssä tapauksessa siirtohintojen oikaiseminen veronsaajan toimesta oli tapahtunut verotarkastuksiin perustuen. Tämän tapauksen osalta mainintaa erityisestä verotarkastuksesta ei löytynyt mistään yhteydestä. Tapauksessa Konserniverokeskus oli tehnyt siirtohinnoitteluoikaisun säännönmukaista verotusta toimitettaessa. Koska tapaus ratkaistiin lopulta verovelvollisen eduksi, on syytä pohtia hieman, mikä vaikutus verotarkastuksilla on lopulta siirtohinnoitteluoikaisuihin.

Verotarkastukset ovat käytännössä ainoa keino havaita suunnitellun toiminnan lopputuloksena oleva markkinaehtoisesta poikkeava hinnoittelu. Verotarkastukset ovat myös raskaita prosesseja, joissa markkinaehtoisesta hintatason määrittäminen ja analysointi vievät aikaa. (kts. Laaksonen 2013) Verotarkastuksien kautta veronsaajien osapuolen voi nähdä lähestyvän sitä ymmärryksen tasoa, mikä verovelvollisella on liiketoiminnastaan. Pelkästään säännönmukaista verotusta toimitettaessa ei veronsaaja välttämättä pääse aivan niin hyvin sisään verovelvollisen liiketoimintaan. Verotarkastusten merkitystä korostaa myös Mäkelän (2014) esiin nostama seikka, jonka mukaan siirtohinnoitteluoikaisuihin lähdetessä näyttökynnyksen on oltava huomattavan korkea muun muassa huomioidessa sen, että verovelvollinen tuntee liiketoimintansa parhaiten.

Tässä tapauksessa näyttökysymyksiin liittyi puutteita nimenomaan veronsaajien osapuolen puolella. Epäselväksi oli jäänyt muun muassa se, oliko veronsaaja pitänyt

lainan ehtojen poikkeavan markkinaehtoisesta joissain tietyissä suhteissa, vai pitikö se lainaa sellaisena kuin se ehtoineen oli ylipäätänsä oman pääoman luonteisena. Vertailukohteita ei myöskään oltu tuotu esille. Ei esimerkiksi tuotu esille sellaisia oman pääoman ehtoisia rahoituksia, joita riippumaton osapuoli olisi mahdollisesti suostunut antamaan. Olisiko esimerkiksi näihin tekijöihin saatu selvyyttä laajan verotarkastuksen kautta, niin siihen on hankala vastata. Mikäli olisi saatu, niin tätä kautta veronsaaja olisi todennäköisesti pystynyt perustelemaan oman kantansa selkeämmin ja paremmin. Tapaus voi saada vielä jatkoa, sillä koron markkinaehtoisuuden osalta asia palautui takaisin Konserniverokeskukselle.

3.5 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Tutkimuksen tavoitteena oli tutustua korkeimman hallinto-oikeuden siirtohinnoittelu-oikaisuja koskeneisiin ratkaisuihin ja tutkia siirtohinnoittelun jälkikäteiseen oikaisuun johtavia tekijöitä, tapauksissa havaittavia yhteisiä piirteitä sekä minkälaisia tulkinnallisia erimielisyyksiä veronsaajan ja veronmaksajan välillä on. Tutkimuksen pääongelmana oli selvittää

- *mikä johtaa konsernin siirtohinnoittelupäätöksen jälkikäteiseen oikaisuun*

Käsiteltyjen tapausten perusteella siirtohinnoittelu-oikaisujen taustalla vaikuttivat ensinnäkin siirtohinnoitteluun liittyvät tulkinnalliset kysymykset. Yksiselitteisen tarkkaa ja oikeaa hintatasoa on harvoin näytettävissä, mikä korostaa VML 31 §:n mukaisen markkinaehtoperiaatteen soveltamiseen liittyvää tulkinnallisuutta. Selkeiden vertailukohtien puuttuminen lisää tapausten perusteella riskiä siihen, että siirtohinnot katsotaan jälkikäteen markkinaehtoisesta poikkeaviksi. Vertailukohteiden löytymisen vaikeutta kuvastaa se, ettei tapauksissa pystytty esittämään yhtään hyväksyttäväksi katsottavaa OECD:n markkinahintavertailumenetelmän mukaista vertailuhintaa. Siirtohinnoittelu-oikaisujen taustalla vaikuttivat myös OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden asemaan ja tulkintaan liittyvät kysymykset. Aina ei ollut selvää, miten ohjeita oli tulkittava ja toisaalta missä laajuudessa niihin voitiin tukeutua. Päätökset antoivat jonkinlaista selvyyttä OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden

asemaan, mutta toisaalta lisäsivät myös joiltain osin niihin liittyvää epätietoisuutta. Selvää on kuitenkin, että OECD:n siirtohinnoitteluohjeet ovat merkittävä tulkintalähde markkinaehtoperiaatteen toteutumista arvioitaessa.

Verotarkastusten merkitys siirtohinnoitteluoikaisujen taustalla nousi myöskin esiin. Tätä korostaa se, että verovelvollisen tappioksi kääntyneissä tapauksissa hinnoitteluun oli puututtu vasta verotarkastuksissa ilmenneiden asianhaarojen vuoksi. Sen sijaan verovelvollisen voitoksi kääntyneessä tapauksessa KHO 2014:119 mainintaa ilmeisestä verotarkastuksesta ei ollut. Oliko asiassa tutkittu yhtiön siirtohinnoittelua miten tarkasti, niin siihen ei aineiston perusteella voida antaa tarkempaa vastausta. Kolmen käsitellyn tapauksen perusteella verotarkastuksen vaikutusta siirtohinnoitteluoikaisuihin ei voi vähätellä. Tarkempien johtopäätösten tekeminen vaatisi kuitenkin vielä suuremman aineiston läpikäyntiä.

Tapauksien perusteella siirtohintaa määritettäessä yksityiskohdat pyritään tulkitsemaan omaa hyötyä ajatellen. Tämä lisää osaltaan riskiä siihen, että sisäisissä transaktioissa hinnat saattavat muodostua markkinaehtoperiaatteesta poikkeaviksi. Siirtohinnoitteluoikaisujen taustalla vaikutti tätä kautta myös se, miten hyvin ja luotettavasti käytetty siirtohintaa pystyttiin perustelemaan markkinaehtoiseksi. Huonot ja epätarkat perusteet siirtohintojen määrittämisessä lisäävät riskiä siirtohinnoittelun jälkikäteiselle oikaisemiselle. Toisaalta esimerkiksi kummassakaan verovelvollisen tappioksi kääntyneessä tapauksessa siirtohintojen ei voida sanoa olleen täysin linjan vastaisia. KHO 2013:36 tapauksessa yhtiö oli pyrkinyt huomioimaan Viron alhaisen kustannustason location savings -säästöjen muodossa. Tämä ei kuitenkaan ollut sallittua, koska tilanne ei ollut vastannut location savings -asetelmaa. KHO kuitenkin huomioi Viron alemman kustannustason korottaessaan yhtiön hinnoittelussa käyttämää voittomarginaalia. KHO 2014:33 tapauksessa puolestaan veronkorotuksien poistaminen korosti asian tulkinnanvaraisuutta. Nämä tapaukset korostavat siirtohintojen markkinaehtoisuuden arviointiin liittyvää tulkinnallisuutta.

Tutkimuksen pääongelmaan pyrittiin löytämään vastauksia kahden alaongelman avulla. Nämä alaongelmat olivat:

- *mitä yhteisiä piirteitä tutkielmassa käsiteltävien korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisujen taustalta ilmenee*
- *mihin liittyvät veronsaajan ja veronmaksajan väliset tulkintaerimielisyydet siirtohinnoittelutapauksissa.*

Kaikissa kolmessa tapauksessa oli yhteistä, ettei selkeitä vertailukohteita pystytty osoittamaan. Tämän vuoksi ei oltu voitu myöskään soveltaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaista markkinahintavertailumenetelmää, jota on pidetty ensisijaisesti käytettävänä siirtohinnoittelumenetelmänä. Verovelvollisen tappioksi kääntyneissä tapauksissa KHO 2013:36 ja KHO 2014:33 oli yhteistä, että hinnoittelussa oli tukeuduttu ulkopuolisen asiantuntijan arvioihin siirtohinnoittelun markkinaehtoisuutta määritettäessä. Ulkopuolisen asiantuntijan arviot eivät kuitenkaan olleet KHO:n päätösten perusteella luotettavia osoituksia markkinaehtoisesta hintatasosta. Tämä korostaa sitä, että ulkopuolisten asiantuntijoiden näkemyksiinkään ei aina voi tai kannata luottaa sokeasti. Mainitun kahden tapauksen osalta on niin ikään huomioitava, että verovelvollinen oli pyrkinyt jälkikäteen perustelemaan hinnoittelun markkinaehtoisuutta myös muilla kuin käyttämällään siirtohinnoittelumenetelmällä. Syystä tai toisesta näitä ei kuitenkaan oltu pidetty riittävinä osoituksina markkinaehtoisesta hinnasta.

OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden asemaan on liittynyt epäselvyyksiä VML 31 §:n soveltamisen alalla. Tämä nousi myös esiin yhtenä yhteisenä piirteenä tapauksissa. Sen lisäksi, että OECD:n siirtohinnoitteluohjeet olivat jollain tasolla esillä jokaisessa tapauksessa, nousivat ne esiin myös tulkintaerimielisyyksiä aiheuttavana tekijänä. Ei ollut täysin selvää, milloin siirtohinnoitteluohjeisiin voitiin tukeutua ja missä laajuudessa. KHO:n päätös 2014:119 osaltaan selkeytti OECD:n ohjeiden vaikutusta, mutta osaltaan myös lisäsi epätietoisuutta. Knuutinen (2015a) on todennut asiasta, että päätös rajaa VML 31 § soveltamisalaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden liiketoimen uudelleenluonnehdintaa koskevan kohdan osalta. Hän pohtii samalla, onko siirtohinnoitteluohjeissa myös muita kohtia, jotka eivät ole VML 31 §:n soveltamisalan piirissä. Hänen mukaan ilmaan jää leijumaan kysymykset, missä määrin OECD:n siirtohinnoitteluohjeet ja Suomen kansallinen järjestelmä eroavat toisistaan.

VML 31 §:n mukaisen markkinaehtoisen hinnan määrittämiseen liittyvät yksityiskohdat olivat myös veronsaajan ja verovelvollisen tulkintaerimielisyyksien kohteena. Tämä on tavallaan ymmärrettävä ja myös odotettukin kiistan aihe, sillä markkinaehtoiseksi katsottava hintataso on keskeinen asia, kun siirtohinnoittelu-oikaisun tekemisestä tai tekemättä jättämisestä lopulta päätetään.

4 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia siirtohinnoitteluohjelmien vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksessa käytiin ensin läpi konsernien sisäisten liiketoimien hinnoittelua yleisellä tasolla. Tämän jälkeen syvennyttiin tarkemmin siirtohinnoittelun periaatteisiin ja sääntelyyn. Tässä yhteydessä esille nousivat siirtohinnoittelua ohjaava markkinaehtoperiaate, Suomen lainsäädännön siirtohinnoitteluohjelmia koskeva VML 31 § sekä OECD:n siirtohinnoitteluohjeet.

Siirtohinnoittelu on kansainvälisten konsernien arkipäiväistä toimintaa ja sen taustalla on välttämättömyys hinnoitella konsernien sisäiset liiketoimet tavalla tai toisella. Täten siirtohinnoittelua ei voi nähdä pelkkänä verosuunnittelun välineenä, vaikka sitä käytetään myös siihen tarkoitukseen. Siirtohinnoittelu tapahtuu usein ainutlaatuisissa olosuhteissa, minkä vuoksi tapauskohtaisten tekijöiden huomioiminen on tärkeää. Markkinaehtoperiaate voi vaikuttaa yksinkertaiselta periaatteelta, mutta sen soveltaminen käytännössä ei ole sitä. Tämä kävi myös ilmi korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja tarkasteltaessa. Markkinaehtoperiaatteen soveltamista koskevat haasteet liittyvät ennen kaikkea siihen, että markkinaehtoisen hinnan määrittäminen ei ole läheskään aina yksiselitteisen selvää. Käsiteltyjen oikeustapausten perusteella tämä korostuu erityisesti, jos selkeää vertailuhintaa ei ole saatavilla. Vertailuhintojen merkityksen siirtohinnoittelussa toivat esiin myös muun muassa Karjalainen ja Raunio (2007, 40) ja Finer (2013).

Siirtohintojen määrittämisessä käytettävien vertailutietojen puuttuminen ja niihin liittyneet luotettavuusongelmat olivat yksi selkeästi havaittavissa oleva tekijä siirtohinnoitteluohjelmien taustalla. Esiin nousivat myös veronsaajan ja veronmaksajan poikkeavat tulkinnat markkinaehtoisesta hintatasosta. Tämä ei ole yllättävä asia, sillä siirtohinnoitteluohjelmia tehtäessä on kysymys juuri siitä, onko hinnoittelu poikennut markkinaehtoisesta vai ei. On myös luonnollista, että osapuolet pyrkivät tulkitsemaan hinnoitteluun liittyviä yksityiskohtia oman etunsa kannalta. Tämän takia on tärkeää, että hinnoittelun määrittämisen taustalla olevat tekijät on perusteltu riittävän luotettavasti ja selkeästi. Verovelvollisen liiketaloudellinen näkemys ei vaikuttanut käsiteltyjen oikeustapausten perusteella saavan merkittävää painoarvoa, kun markkinaehtoinen hintataso lopulta määriteltiin. Veronmaksajan

tappioksi kääntyneissä siirtohinnoittelutapauksissa oli yhteisenä piirteenä, että siirtohinnoittelu oli perustunut ulkopuolisen asiantuntijan arvioihin ja selvityksiin. Tämä korostaa sitä, että siirtohintojen määrittämisessä on oltava huolellinen, jotta markkinaehtoisuuden vaatimuksesta ei poiketa. Edes ulkopuolisen asiantuntijan arvioihin ei voi luottaa täysin sokeasti.

Milloin hinnoittelu lopulta poikkeaa markkinaehtoisesta ja milloin ei, niin sen määrittäminen ei ole tämän tutkimuksen perusteella helppoa. Tätä kuvastaa myös markkinaehtoperiaatteesta poikkeavan siirtohinnoittelun havaitsemista koskevat haasteet. Markkinaehtoisesta poikkeava hinnoittelu on vaikea havaita säännönmukaista verotusta toimitettaessa, sillä siirtohintojen markkinaehtoisuuden määrittäminen ja analysointi ovat aikaa vaativaa toimintaa. Tätä kautta nousee esiin verotarkastusten merkitys siirtohinnoitteluoikaisujen taustalla.

VML 31 §:n sanamuoto on laaja ja sen soveltamiseen sisältyy paljon avoimia kysymyksiä. VML 31 § kertoo varsin vähän siirtohinnoittelusta ja siirtohintojen määrittämisestä, minkä vuoksi OECD:n siirtohinnoitteluohjeista on haettu tulkintasuosituksia markkinaehtoisuuden arvioimisen taustaksi. OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden asema ei kuitenkaan ole täysin selkeä Suomessa. Tämä nousi tapausten osalta esiin yhteisenä piirteenä sekä myös tulkintaerimielisyyttä aiheuttaneena tekijänä. KHO:n päätösten mukaan siirtohinnoitteluohjeilla on markkinaehtoperiaatteen tulkintaa ohjaava vaikutus, mutta niiden kautta ei voida laajentaa VML 31 §:n sanamuotoa. Toisaalta se, missä laajuudessa ja milloin OECD:n ohjeisiin voidaan oikeasti tukeutua, niin se ei ole vieläkään täysin selvää. Tulevaisuudessa tehtävät KHO:n ratkaisut antanevat lisää selkoa tähän asiaan.

Laajakantoisten yleisten johtopäätösten tekeminen on vaikeaa käsiteltyjen KHO:n ratkaisujen perusteella, sillä tapauskohtaiset olosuhteet ovat suuressa roolissa siirtohinnoittelussa. Tämä korostuu erityisesti markkinaehtoisen hintatason määrittämisessä ja siihen liittyvässä tulkinnanvaraisuudessa. Käsitellyt oikeustapaukset antoivat kuitenkin joitain suuntaviivoja vertailutietojen löytymiseen liittyvistä haasteista, OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden vaikutuksesta sekä verotarkastusten merkityksestä siirtohinnoitteluoikaisujen taustalla. Verotarkastusten merkitys siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden arvioinnissa voisi olla myös

tarpeellinen jatkotutkimusaihe. Koska siirtohinnoitteluun liittyy paljon tulkinnanvaraisuutta ja markkinaehtoisesta poikkeavan siirtohinnoittelun havaitseminen tai edes määrittäminen ei helppoa, voisi olla aiheellista tutkia verotarkastusten vaikutusta siirtohinnoitteluolosuhteissa tarkemmin. Siirtohinnoitteluun liittyvillä verotuloilla on kansantaloudellisesti iso merkitys, joten tätä kautta voisi olla mahdollista saada käsitystä siihen, miten paljon verotarkastuksiin kannattaa käyttää resursseja siirtohinnoittelun osalta.

Lähdeluettelo

Oikeustapaukset

KHO 2013:36

KHO 2014:33

KHO 2014:119

Kirjallisuus

Auressalmi, T. (2014) Markkinaehtoinen korko siirtohinnoittelussa. Acta Legis Turkuensia 2014, 121-150

Finer, L. (2013) Siirtohinnoittelun järjestäminen ja suunnittelu suomalaisissa yrityksissä (referee-artikkeli). Verotus nro. 5/2013, 488-500

Haapaniemi, O. (2013) Oikeusvarmuus ja ennustettavuus sekä lailla säätämisen vaatimus - esimerkkinä oman ja vieraan pääoman määrittely siirtohinnoittelusäännösten perusteella. Teoksessa: Mieho, A. (toim.) Vero ja finanssi – Juhlakirja Matti Myrsky 60 vuotta. Helsinki, Edita Publishing Oy

Helminen, M. (2008) EU-vero-oikeus: Välitön verotus. Helsinki, Talentum Media Oy

Helminen, M. (2014) Mahdollistaako VML 31 § etuyhteyslainan uudelleenluokittelun ilman VML 28 § tukea. Defensor Legis nro. 1/2014, 85-96

Helminen, M. (2016) Kansainvälinen verotus (Jatkuva täydenteinen). Helsinki, Talentum Media Oy

Hiusjärvi, Remes & Sajavaara. (2007) Tutki ja kirjoita. 13. Painos. Helsinki, Tammi

Holtzman, Y. & Hazel, P. (2014) An Introduction to Transfer Pricing. Journal of Management Development, Vol. 33, ISS 1, 57-61

Hunter, C., Herr, T. & Heyland, M. (2015) Transfer Pricing for the Rest of Us. Business Economics, Vol. 50, nro. 2, 75-79

Isomaa-Myllymäki, A. (2014a) Konsernin sisäisen rahoituksen markkinaehtoinen hinnoittelu, osa I. Verotus nro. 3/2014, 302-315

Isomaa-Myllymäki, A. (2014b) Konsernin sisäisen rahoituksen markkinaehtoisuus – oikeustapauskommentti ratkaisusta KHO 2014:119 (referee-artikkeli). Verotus nro. 5/2014, 469-483

Juusela, J. (2014) Oikeustoimien uudelleenluokittelu verotuksessa. Teoksessa: Nykänen, P. & Urpilainen, M. (toim.) Yritys, omistaja ja verotus – Juhlajulkaisu Seppo Penttilälle. Helsinki, Edita Publishing Oy

Järvenoja, M. (2014) Yritysverotuksen uutta oikeuskäytäntöä vuonna 2013. Defensor Legis nro. 2/2014, 237-259

Karjalainen, J. & Raunio, M. (2007) Siirtohinnoittelu. Helsinki, WSOYpro

Knuutinen, R. (2014a) Oikeus, talous ja tiede - tarkastelua vero-oikeudellisessa kontekstissa. Teoksessa: Nykänen, P. & Urpilainen, M. (toim.) Yritys, omistaja ja verotus – Juhlajulkaisu Seppo Penttilälle. Helsinki, Edita Publishing Oy

Knuutinen, R. (2014b) Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu. Helsinki, Lakimiesliiton kustannus

Knuutinen, R. (2015a) Vieraan pääoman vero-oikeudellinen uudelleenluokittelu etuyhteystilanteessa. Defensor Legis nro. 1/2015, 107-124

Knuutinen, R. (2015b) Liiketoiminnan kansainväliset uudelleenjärjestelyt, aineeton omaisuus ja verotus: transaktion tunnistamista vai uudelleenluonnehdintaa? Defensor Legis nro. 6/2015, 1054-1068

Kuosmanen, T. (2014) Siirtohinnoittelu tulo- ja arvonlisäverotuksessa. Helsinki Law Review, 2.p., 149-182

Laaksonen, S. (2013) Verohallinnon siirtohinnoitteluhankkeen haasteita. Verotus nro. 2/2013, 203-210

Lehtonen, A. (2014) Siirtohinnoitteluoikaisun edellytykset ja OECD:n ohjeet. Teoksessa: Nykänen, P. & Urpilainen, M. (toim.) Yritys, omistaja ja verotus – Juhlajulkaisu Seppo Penttilälle. Helsinki, Edita Publishing Oy

Malmgren, M. (2008) Oikeushenkilön asuinvaltio verotuksessa ja yrityksen kansainvälistyminen. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta

Myrsky, M. (2013) Kansainvälisen verokilpailun kysymyksiä. Defensor Legis nro. 3/2013, 399-410

Mäkelä, J. (2014) Siirtohinnoitteludokumentoinnin merkitys selvittämismenettelyssä ja todistustaakan jakautumisessa. Verotus nro. 3/2014, 294-301

Norri, M. (2006) Paradigmasta, käsitteistä ja systeemistä. Defensor Legis nro. 2/2006, 252–256

OECD. (2010) Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations. OECD Publishing

OECD. (2015) OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project - Explanatory Statement. OECD Publishing

Penttilä, S. (2014) Hybridilainaa ei voitu siirtohinnoitteluoikaisua koskevan säännöksen (VML 31 §) perusteella uudelleenluonnehtia omaksi pääomaksi: KHO 2014:119. Edilex, Edita Publishing Oy

Penttilä, S. (2015) Siirtohinnoittelua koskevat oikeuskäytännön linjaukset. Verotus nro. 2/2015, 120-140

Raunio, M. (2008) Konsernitukea vai markkinaehtoista hinnoittelua. Verotus nro. 1/2008, 47-59

Raunio, M. & Svennas, K. (2011) Rahoitustransaktioiden siirtohinnoittelu – onko konserniin kuulumisella vaikutusta? Verotus nro. 2/2011, 190-200

Tikka, K., Nykänen, O., Juusela, J. & Viitala, T. (2016) Yritysverotus I-II (Jatkuva täydenteinen). Helsinki, Talentum Media Oy.

Waal, J. (2012) Verohallinnon siirtohinnoitteluhanke – uusi askel kohti tehokkaampaa asiakasohjausta ja verovalvontaa siirtohinnoitteluasioissa. Verotus nro. 1/2012, 88-91

Äimä, K. (2010) Sisäiset korot lähiyhtiöiden kansanvälisessä verotuksessa. Verotus nro. 2/2010, 176-190

Äimä, K. (2011) Koron vähennysoikeus elinkeinoverotuksessa ja siirtohinnoittelu. Lakimies nro. 7-8/2011, 1541-1552

Virallislähteet

Hallituksen esitys Eduskunnalle tuloverotuksen siirtohinnoittelua koskevaksi lainsäädännöksi. HE 107/2006 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö nro 22 Hallituksen esityksestä tuloverotuksen siirtohinnoittelua koskevaksi lainsäädännöksi. VaVM 22/2006 vp — HE 107/2006 vp

Muut lähteet

Euroopan komissio. (2015) Joint Transfer Pricing Forum. [Verkkodokumentti].

[Viitattu 8.4.2016] Saatavilla

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/company_tax/transfer_pricing/forum/index_en.htm#new

Verohallinto. (2016) OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden päivitykset tulkintalähteinä. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 9.3.2016]. Saatavilla http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Kansainvalinen_verotus/OECDn_siirtohinnoitteluohjeiden_paivityk%2839302%29